1618

SERAFÌ PITARRA

LO CAMPANAR DE PALMA

DRAMA EN TRES ACTES

SALVADOR BONAVÍA, IMPRESSOR.
PLASSA DEL PI, 5.—BARCELONA—1912

LO CAMPANAR DE PALMA

25 1110

Lo Campanar de Palma

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL D'EN

Frederich Soler y Hubert

(SERAFÍ PITARRA)

OBRA PÓSTUMA

ESTRENADA AB GRAN OVACIÓ, EN LO TEATRE CATALÀ, INSTALAT EN LO «Gran Teatro Español,» EN LA FUNCIÓ INAUGURAL DE LA TEMPORADA DEL SINDICAT D'AUTORS, LA NIT DEL 5 D'OCTUBRE DE 1912, COM A TRIBUT DE RESPECTUOSA ADMIRACIÓ A SON AUTOR.

SALVADOR BONAVÍA. IMPRESSOR.

PLASSA DEL PI, 5.—BARCELONA—1913.

La present edició ha estat revisada y corregida per lo fill del autor En Soler de las Casas.

Aquesta obra es propietat dels hereus de l'autor, sense'l permís dels quals no's pot reimprimir ni traduir.

Qneda fet lo dipòsit que marca la lley.

La *Societat d'Autors Espanyols* es l'única encarregada de cobrar els drets de representació.

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
La Reyna Violant. . .	*Srta. Elvira Eremont*
L'Infant en Jacme . . .	» *Carme Buxadós*
Madrona.	» *Carme Roldán*
María.	*D.ª Emilia Baró*
Uch, almogovar. . . .	*D. Antoni Piera*
Jofre, almogavar. . . .	» *Ramón Tor*
Jordi, campaner. . . .	» *Joaquim Viñas*
Iscle.	» *Avelí Galcerán*
Gelabert de Centellas. .	» *Ferrán Bozzo*
Antòn Martí.	» *Vicents Daroqui*
Cavaller 1	» *Salvador Cervera*
Cavaller 2	» *Lluis Rivas*
Arquer 1.	» *Andreu Guixer*
Arquer 2 y Soldat. . .	» *Joan Bonet*

Almoganas Soldats y Caballers

Lloch d'acció: Palma de Mallorca
Epoca: any 1349. Regnat d'En Pere del Punyalet
Esquerra y dreta del actor.

676949

ACTE PRIMER

Baixos o habitació del campaner Jordi y sa familia. L' escena està partida en dos. A la part esquerra l'escala de cargol que figura pujar al relotge y al cim del campanar. Una corda baixa fins prop de terra per l'ull de la escala; espitlleras, per las quals se veuràn los raitz del sol o de la lluna, segons sia dia o nit. La part dreta més gran es una sala gòtica ab entrada al fons que dona al carrer; a la dreta tres portas que donan a las habitacions dels personatjes; a la esquerra y cap el fons, porta que dona a l'habitació de l'Uch; al mateix costat, més cap al prosceni, porta que dona pas a la escala del campanar. En la sala, mobles vells adecuats al estament de la familia y demunt de taulas y cadiras hi ha espasas, cascos, corassas, joyas, objectes en fi que foren robats als caballers y soldats morts en la batalla de Lluch-major, que s'ha donat lo dia avans de la acció del drama, que comensa a mitja tarde.

ESCENA PRIMERA

MADRONA, MARÍA *y* JORDI

Cavallers y soldats, que trian compran y pagan lo expressat. Jordi, tot tocant a morts, parla desde la porta del campanar.

MAD. Lo qui duya aquesta espasa
morí per salvar l'infant.
MAR. Lo qui portava aquet guant
era fill de noble casa.
CAV. 1. La espasa queda per mi
si no'n voleu un tresor.
MAD. Lo qu'es de una dobla d'or
no'n baixo un morabatí.
CAV. 2. Diguèu, ¿d'aquet guant de mallas
quant ne voleu?
MAR. Ja ho sabeu:

tres doblas; es l'ultim preu.

SOLD. ¿Venèu despulls de batallas?

MAD. Del combat de Lluch-major
que finí morinthi 'l rey.

JOR. No parlis més contra lley;
no era el rey, era un traidor.

CAV. 1. *(Pagant y emportantsen l'arma.)*
Teniu; una dobla.

MAD. Déu
per usarla us donga vida.

CAV. 2. Teniu: tres doblas.
(Pagant y emportansen lo guant de mallas.)

MAR. La mida
del vostre puny era'l séu.

MAD. ¿Vèns, María?

MAR. Jo, a pes d'or,
¿Y vos?

MAD. Molt y res a malla.

MAR. Trièu: despulls de la batalla
donada ahi a Lluch- major.

JOR. Veyens aquí pel present,
com al mon las cosas van:
L'Iscle y jo, pe'ls morts tocant,
y, lo d'ells, valtres venent.

(S' ou l' oració: Tothom s' agenolla y se 'n van los compradors.)

MAD. L'oració: tanquèm la porta
y prou encant per avuy.

SOLD. ¿Val això?
(Mostrantli un asperó.)

MAD. Vendre no vuy.
Es molt rigurosa y forta
l'ordre del gobernadó:
y jo'm guardaría prou
de encautarvos rès de nou
després del toch d'oració.

SOLD. A demà, donchs.
(Se'n va ab altres.)

MAR. A demà
y aneusen en companyía
del bon àngel.

CAV. 1. *(Anatsen ab los altres compradors.)*
Aixis sia.

MAD. Y nosaltres a plegar.

RBC
NcU

ESCENA II

MADRONA, MARÍA *y* JORDI

MARÍA. Teniu: tot lo que he venut.
MAD. Juntemho ab lo que he fet jo
y tanquemho aqui.

(Junta sas monedas ab las que li ha dat María y las tanca ab clau en lo calaix d'un moble.)

JORDI. *(Venint al prosceni y assentantse.)* ¡Ah! Això.
Y ab en Jofre, tothom mut.

(Madrona y María 's posan a filar una a cada cantó; Jordi que coixeixa s'assèu al mitj.)

MAD. Vaja, que no podem dir
gens de mal d'aquesta diada.
JORDI. No: ha sigut una encantada
que Déu n'hi dó. *(María suspira.)*
MAD. ¡Bò! un suspir.
JORDI. ¡Oh! ¡Aquesta ray! No fa pas
rès més que això en tot lo dia.
MAD. ¡Vaja! ¡Baboya! ¡Alegría!
¿Què'n treus de fé això que fas?
MARÍA. No'n trech ré; mes ¡ay! no puch
ferhi més. En lo meu cor
no hi sé trovar més que plor.
JORDI. ¡Oh! ¿Y que't pensas? Y es per l'Uch.
MARÍA Si que ho es. Vaig sé una ingrata.
Lo vaíg trahir sens motiu.
MAD. Més si l'Uch es mort.
MARIA No; es viu,
y aquesta pó es la que'm mata.
JORDI ¡Ditxós Uch! Entre ell y tú
com hi ha Déu que'ns heu guarnit.
MAD. Ja ho pots dir, Jordi, han sortit
que no's semblan a ningú.
JORDI Com que, al mon, tot son etzars,
hi ha gent de tota manera,
y la d'aquí casa era
de fusta d'almogavars.
Mes vam tornar de Burriana
ahont l'Uch havía nat.
yn'hi ha un feix del que'm passat

etzars y penas, demana.

MAD. Si; llavors aquesta encara,
com que era viu ton germà,
sols tenía de plorà
lo sé horfaneta de mare.

JORDI Mes mon germà va morí,
quedà del tot horfaneta
y, sola... està clar, pobréta
que havía de vení aquí.

MAD. *(Apart a Jordi.)*
(També aqui's necessitava
una atlota que ajudés...

JORDI Si;) mes se va armar després
la pena qu'ara'ns acaba.
Los nostres fills, sabs, Madrona,
que són tres beneyts.

MAD. ¡Si ho són!

JORDI No n'he vist d'altres al món
mes distints.

MAD. Prou se n'enrahona.

JORDI L'Uch, l'hereu, un tabalot.

MAD. Un aixelabrat.

JORDI L'etzar
va durlo a se almogavar
del rey qu'ara ja es al clot,
y sort tu y jo vam tenir
de que'l mitjà, en Jofre...

MAD. ¡Y tal!

JORDI Va salvarns de l'ira real
anantsen també a servir
al rey en Pere, com jo.

MAD. Sort varem tenir d'aixó.

JORDI D'aixó y lo que va venir.
En Jofre, gracias a Déu,
es tot al revés de l'Uch;
es clà que l'Uch no es poruch,
que això ja es del sangro meu;
mes no es un malgastador
com es l'Uch: es avispat
y en lloch de sé aixelabrat
es viu y arreplagador.

MARIA Si; l'or li agrada un xich massa.

MAD. ¡Com massa! D'or may ni ha prou.

JORDI Com l'Uch: això es lo que'm cou.
(Signant a Maria.)

MAD. Y per xo'ns passa'l que'ns passa.

JORDI. Míral a en Jofre: després
d'anà y guanyar la soldada
d'almogavar, tant li agrada
poguè arreplegar diners,
que va comprant als soldats
los despulls dels mors que pot
y, si's fa algun dinerot,
aquets son de més guanyats.

MARÍA. Donchs fins son germà petit...

MAD. ¿L'Iscle?

MARÍA. ¿Y donchs? ¿Qui mes pot ser?
L'Iscle diu que pel diner
fins tem vèurel envilit.

JORDI. ¡Val més envilit que tonto
com es ell!

MAD. Tonto y gandul.

MARÍA. ¡Mare!

MAD. Es que no es cap insult,
gandul, si; tal com t'ho conto.
¡Ahont s'es vist, un xicotàs
com un sant Pau, sense ser
rès més que un trist campaner.

JORDI. Encara això ¿què hi faràs?
Com qu'es que té vocació
per la iglesia...

MAD. Que trevalli,
o, si fa'l gandul, que calli
y que toqui la oració.

JORDI. Oració y missa y a festa
y a morts; qu'això si que't dich
que ho toca bé y sens fatich;
en això tindrà requesta.
Sempre es una sort que un fill
tingui l'ofici del pare
quan, per mos mals, jo tinch are
de fé ofici tan senzill.

MAD. Bé, si; es lo que tu deyas:
dels tres fills que'ns ha dat Déu,
cap com en Jofre.

JORDI. Es lo teu
retrato. No te taleyas,
ni enlairaments, ni caborias.
Or y un sí dels llabis teus. *(A Maria.)*
Vetaqui tots los seus Déus
y totas las sevas glorias.

ESCENA III

Los mateixos y ISCLE

ISCLE. ¡Ay, pare, mare!
MAD. ¿Què?
JORDI. ¿Qu' hi ha?
ISCLE. ¡Oh! He vist unas cosas...
MAD. ¿Si?
JORDI. ¡Oh! Espérat; qu'ell rès vol dí
fins que fa prevaricà.
ISCLE. He vist unas cosas. .
MARÍA. Digas.
MAD. Vaja, home, acabèm d'un cop.
ISCLE. He vist a l'Uch molt aprop.
MARIA. ¿Què dius?
MAD. ¡Y ara!
JORDI. ¡Son fatigas!...
Digas .. ¿Es que't roda'l cap
o deliras o bromejas?...
MAD. ¡Iscle, apréssat! ¿Desvariejas?
MARIA Callèu y ell dirà'l que sab.
ISCLE Lo que sé... 'l qu'he vist.
JORDI Donchs siga;
lo qu'has vist.
ISCLE Doncas veureu
que, com vosaltres sabeu,
lo sol, quan va a pondres, triga
encara a colgarse tot,
y damunt la mar que oneja
lo veuréu que vermalleja
com un clavell quan tren brot.
MAD. Això t'ho ensenyava l'Uch.
ISCLE. Així avuy vermallejava,
y jo al campanar m'estava
com m'hi estich sempre que puch.
Palma feya trist de veure;
la ciutat, deserta tota,
ben extesa al meu dessota
dava un dol que no's pot creure.
Los carrers, tots solitaris;
las rondas d'almogavars,
rondejant per totas parts

cercant fugitius contraris,
se trovavan ja ab un metje
que anava a curà un ferit,
ja ab lo combregar, sortit
per auxilià als de la bretxa,
quan, de sobte, traspassant
un carrer desert y sol,
cuberta tota de dol
veig una dama avansant.
Du de la ma a un jove nin
y un almogavar la guiava;
qu'he vist, quan més prop estava,
qu'es l'Uch que els nava seguint;
fins que al fi, ab ella parlant,
li ha signat que aqui vingués,
y ella ve seguint carrers
ab lo nin que du plorant.

MARÍA. ¡Misericordia divina!
MAD. ¡Jesús Déu meu!
JORDI. Y tu, ruch,
¿has vist bé qu'ell era l'Uch?

ESCENA IV

Los mateixos y JOFRE

JOFRE Si qu'ho es.
TOTS. ¡Oh!
JOFRE. Ho endevina.
ISCLE. ¡Ah ¿Ho veyeu com es vritat?
JOFRE. Jo ho sé ja de desde'ahir
y no us ho volia dir
per si hagués mort al combat.
MAD. No t'entench, explícat més.
JORDI. Parla, Jofre.
JOFRE. Cert, no falla:
L'Uch va esse a la batalla
com un valent.
ISCLE. ¡Com qu'ho es!
MAD. Calla, tu!
MARÍA. ¡Oh! Quina engunia.
JOFRE. Ja tots sabèu com ahir
vam anà a matà o morir
los que'ns teníam rancunia

a n'als camps de Lluch major.
L'Infant. que volía ser
rey de Mallorca, primer
que'l nostre rey d'Aragó,
tenía sa host lleal,
apunt de batres juntada
front a front arrenglerada
de la del rey del punyal.
Bona o dolenta, sa host
manava ell mateix; la nostra,
que per son rey tot ho arrostra,
juntada a Palma tantost
pel gobernador real
en Gelabert de Centellas,
llegía ja a las estrellas
que fora'l combat mortal.
Las tropas del rey ja mort
eran gent de totas parts,
y entra ellas, almogavars
per la nostra mala sort.
Las de'n Centellas, forsudas
y bravas y guerrejadas,
ja ansiavan alenadas
del combat las horas rudas.
Poch se varen fé esperar;
van ressonar las trompetas,
van brunzí al ayre sagetas,
y'l combat va comensar.
Nostra era ja la victoria.
Perdent cedía l'infant
Jo anava sempre matant;
ja'ns assolía la gloria,
quan de cop ¡oh sort inmensa
que sols ser nostra volía!
Lo de Clarensa,'s batía
devant meu de pura pensa.
Voltat de sos braus guerrers
sa espasa ab forsa brandava
que, com un llamp, arborava
matant ab sos cops certers.
Y son fill l'infant, també
se batía ab gran valor
y del combat en l'ardor
semblava trovarhi plè;
mes vora d'ells, esfarehit,
mon germà, l'Uch!...

MARIA. ¡Déu potent!

JOFRE. Com un lleó batentse ardent
pe'ls ulls dant lo foch del pit.
ISCLE. Com m'hauría agradat vèureu.
JORDI. Boig es que de mida passa;
mes desmentir ell sa rassa
ni pot esse, ni vull crèureu.
JOFRE. No la desmentía a fè:
Tants morts prop d'ell extenía
qu'en mirar si un carné omplía
semblava que trovés plè.
Mes son valor no bastava
y era un y altre perdut,
quan sentím que resolut
a l'Uch un ordra donava
lo rey, dient: salva a l'infant
y a la reyna, y l'Uch que ho sent
ab l'infant se'n và corrent
y'ns deixa a naltres lluytant.
En va el rey, desesperat,
seguí batentse; la forsa
quant es major no's pot torse
y allí va finí el combat.
Va esclafar un cop de massa
elm y crani del fals rey,
caygué son cos sots la lley
y allí, en mitj de la carnassa
dels séus, tots morts o ferits,
sens més Déu, ni frè ni lley,
que l'amor que porta al rey
a qui deu tants bens possehits,
un almogavar valent
tallà'l cap del rey traidor
y 'l donà al gobernador,
del combat com a present.
MAD. ¡Bon present!
JORDI. Si; 'l cap del rey
que volia la corona
que avuy porta a Barcelona
lo rey en Pere.
JOFRE Es de lley.
MAR. Si, mes ab tant com has dit
encara entendre no puch,
desde ahir, que s'ha fet l'Uch
JOFRE. Un cop lo combat finit,
jo, per molt boig que l'Uch siga
lo vaig comensà a buscà';
al últim es mon germà

y no vull may que se'm diga
que, poguent salvarlo jo,
no hi he fet quant he pogut.

MAD. ¿Vas cercarlo?

JOFRE Resolut

ISCLE. ¡Pobre xicot! ¡Es tan bò!

JOFRE. Ahí a la fi'l vaig trovar.
Jo dírvosho no volía
fins a veure què succehía,
veyent lo que'm va passar...

JORDI. Alguna nova estranyesa
del seu gènit?

JOFRE. Ab dolor
va veurer'l gobernador
en Centellas, la vilesa
de que un fill vostre batut
s'hagués pel ja mort Infant,

MAD. Es clà, un traidor.

JOFRE. Crim tan gran
du un gran castich merescut
y l'Uch, enlloch de fugir
de la pena, anà a cercarla;
veu a en Centellas, li parla
que ningú ho pogué sentir,
y en Centellas, en lloch de
darlo, per llevarli 'l cap,
lo deix lliure y fins se sab
que ni'l va reptar per re.

MAD. ¡Què dius, ara!

JORDI. Estrany misteri.

ISCLE. Algún acudit dels seus.

MARIA. (Es Déu que escolta'ls prechs meus.)

JOFRE. Ningú entent que pot haverhi.
Com l'havía vist tothom
combatent prop del Infant,
als soldats que van rondant,
no poguent entendre com
s'atreveix a passejarse
per dins Palma essent vensut,
naturalment, se'ls acut
d'ell al punt apoderarse;
mes no se que deu passar;
se li acostan; ell ensenya
un anell que du per senya
y al punt lo deixan estar.

MAD. ¡Cosa més estranya!

ORDI. Ideyas
qu'ell sempre trovà ha sabut.
ISCLE. ¡Oh,'n sab molt!
MARIA. Y no has pogut
provar de veure si'l veyas
y'l feyas venir aquí?
JOFRE. Ahí a la fi'l vaig trovar;
mes tant fort me va insultar
dihentme lladre y assessí,
que per no haver de matarlo
vaig deixar que se'n anés
y que fes lo que volgués;
mes he tornat a trovarlo
venint ara fa un instant,
y he tingut una sorpresa
qu'encara es més estranyesa
que lo que us he estat contant.
JORDI. ¿Y això qu'es?
JOFRE. Lo que us ha dit
l'Iscle fa un moment: segueix
a una dama que's coneix
qu'ell la vetlla ab valent pit,
y la dama de la mà
porta un nin que's plany y plora.
VEU. ¡Oh! ¡Socors!
TOTS. ¡Ah!
JOFRE. Ve a la vora.
Silenci y obrimla.

ESCENA V

Los mateixos y VIOLANT

VIOL. ¡Ah!
¡Socors! ¡Aussili! He perdut
al pobre nin, me l'han pres
MAD. Déu vos lo tornarà ilès.
MARIA. Reposeuvos ¿què ha sigut?
JORDI. (¡Oh! Aquesta cara!)
JOFRE. (¡Aquest port!)
ISCLE. (¡Ay qu'es noble y qu'es bonica!
Dèu se una gran dama rica.)
VIOL. ¡Oh; no sé com no m'he mort!
¡Quans dolors, quanta amargura
y quantas llàgrimas! Déu

deu volguer probà 'l cor meu
per mirar si ma fè es pura.

JORDI. No plorèu, lo pobre nín
prompte us serà retornat.

VIOL. Ja ho sé: l'Uch que m'ho ha jurat
rendiria's sols morint.
Daría per mi la vida,
y jo sé que la darà
o el meu fill se'm tornarà.
Es un ànima ennoblida.

MARIA. (Donar la vida per ella!...
¿La estima ell donchs?)

VIOL. Jo us dírè,
perque massa per l'Uch sé
com la meva negra estrella
lo conhort me concedeix
del vostre auxili, qui só,
y com pe'l rey d'Aragó
mon cor avuy se parteix.

JORDI. Diguèu, senyora. ¿Què us passa
y qui sou?

JOFRE. ¿Qui sou? diguèu.

VIOL. Sòch un cor que's sent arrèu
un fer punyal que'l traspassa.
Só la qui fuig de la forca
vingut havent a conquista.
Soch, en fi, la viuda trista
del ja mort rey de Mallorca.

MAD. (¿La sents, Jofre?)

JOFRE. (¡Calleu, mare!
Nos ve ab ella la riquesa)

MARIA. ¿Y ve aqui la vostra altesa?...

VIOL. No; no só ja altesa ara.
Calla aquet alt tractament.
Ah i'm deya a un soli altívol;
avuy tant sols al patívol
podrà durme si algú'l sent.

MAD. Mes ¿còm a tant trista sort
heu vingut?

JORDI. Diguèu, senyora.
¿còm sou aqui?

VIOL. Sort traidora
va conduhirme a vostre port.
Jo ab l'infant y 'l Rey venía.
Segur de ser vencedor
mon espòs, de mon amor
allunyarse no volía.

Y comensà la batalla
terrible, fera, enardida.
dant los guerrers, sang y vida
entre'ls anells de la malla
Mon espòs hi batallava
y també l'infant hi era;
jo en un hermita propera
per la sort dels dos resaba;
quan de cop s'obra la ermita,
ve l'Uch ab l'infant, febrós,
y'm diu: —Salvèus, vinch per vos;
lo rey ja no 'm necessita.
Sent vensut, deulo per mort
y visquèu sols per l'infant.
Vèurel en perill tan gran
fou lo que'm va dar cor fort.
Vaig surti ab l'Uch de la hermita,
en sent nit varem entrar
a Palma,'ns vam amagar;
més com si pe'l cel escrita
la nostra desditxa fós,
ni un'hora, ni un quart de calma
varem trovar dins de Palma
desd'aquell punt dolorós;
fins qu'ara una ronda'ns trova,
me pren l'infant, l'Uch ho veu
y 'm diu:—Salveuvos, corrèu,
jo us daré'l nin que se us roba
y vós calmèuvos aviat,
sopluig trovant en ma casa,
y l'ha signada, y sa espasa
desenvaynant, irritat,
se n'ha anat carrer amunt
pera salvar al herèu,
mentres jo, per mon dol greu,
alberch y pietat tot junt
vinch clamant, si de la forca
voleu salvarme ocultada:
¡Pietat per la desditxa
viuda del rey de Mallorca!

MAD. No temàu: la trovarèu
MARIA. L'heu trovada, mes ben dit.
JORDI. Deu las penas al oblit.
JOFRE. Y esperèu sempre, alenteu.
VIOL. ¡Oh, lo primcep de ma vida!
VEU. ¡Reyna mare!.

VIOL. ¡¡¡Ell!!!
MAD. Callèu.

ESCENA VI

Los mateixos, UCH *y l'* INFANT

UCH. ¡Veyeuse aqui viu l'hereu!
INFANT. ¡Reyna!
VIOL. ¡Primcep! Benehida
(Besantlo ab transport.)
l'hora que't tornèm a veure.
UCH. ¡¡¡Pares!!!
JORDI, ¿Tú, mal cap?
MAD. ¡Y tant!
(No obstant abrassantlo,)
ISCLE. ¡Uch!
UCH. ¡Iscle! t'has fet molt gran.
MARIA. Y a mi Uch ¿que'm vols fer creure
que ja no'm vols?
UCH. May, María.
¡Lo temps que lluny he sigut
molt més per tu m'ha dolgut
que pe'ls altres, vida mia!
VIOL. ¡Oh, 'l bell infant! ¿Vos han fet
algun dany los que us robavan?
INFANT. No; no mes se m'enportavan
y hem deyan ab molt secret
que si'ls deya jo qui era
me durian per honor
al senyor gobernador
que diu que fa temps que espera
un nin com jo ros y bell.
VIOL. ¿Y tu has dit?
INFANT. Que no sabía
lo nin que dirme volía
y que jo no era pas ell.
UCH. Si; se l'anavan enduhent
entreteninlo ab paraulas
y ha estat joch de pocas taulas;
corria jo com lo vent;
arribo hont ells eran, poso
ma damunt lo nin:-¿Què fas?
—Me l'enduch.—No ho faràs pas.
—Jo só 'l més fort y disposo.

—Probemho.– Alsèm los acers.
Aviat han baixat l'ergull:
Aquest vull, aquest no vull...
han rodolat los primers
ferits en terra: han fugit,
corrent, espantats, los altres,
y sent ja'l camp per nosaltres,
prench jo de la ma al petit;
lo porto aqui hont jo sabía
que ja us hi frisàvau massa,
lo besèu, ell vos abrassa
y Santa bona María.

VIOL. ¡Oh! Si; n'Uch, si; quan jo moría
tot t'ho hauré degut a tu;
vida y honra, y lloch segú
pe'l nin que serà ma gloria.

MARIA. (¡Oh! Si: l'ama!)

UCH. Prou, senyora,
tindrèu temps a bastament
per probarme l'agrahiment.
La sòn ara vos devora
y fins fam y set teniu.
Entreu y aquets murs seràn
de l'alta reyna Violant
y'l princep amorós niu.

VIOL. Anem, donchs.

INFANT. (¿Ahont, mare meva?

VIOL. Tu a descansar y a dormir,
Jo... ¡ay! a plorar y a morir.

INFANT. ¿Dormiré a la estansa teva?

VIOL. Y abrassat ab mi; fill meu.
Nos unirà al llit lo plor
y m'hauràn de arrancà 'l cor
per arrancarm de prop téu.

INFANT. ¿Y vindrà avuy lo meu pare?

VIOL. ¡No! Avuy no encara.

INFANT. ¿Y demà?

VIOL. ¿Demà?... No: tampoch vindrà.

INFANT. ¡Ay! ¡Y com l'anyoro, mare!)

Se n'entran abrassats per la porta que Jofre aguanta oberta.

UCH. Anèu mare, y tu Maria
y dèulos lo menester.

Las duas donas se n'entran a la mateixa estansa, dient María ans de entrar.

MARIA. (No m'ayma, ja; ni'm diu re.)

UCH. Pare, parlarvos voldría.
JORDI Donchs tu, dalt del campanar,
vigila, Iscle, y avisa
si algú venit se divisa.
ISCLE. Vaig.
(Iscle se'n va.)
UCH. tanquèm donchs y a parlar.

ESCENA VII

UCH, JORDI *y* JOFRE

JOFRE. També jo parlarte penso.
UCH. Donchs may més qu'ara millor
JOFRE. Mes jo que so assesí y lladre,
com ahí'm vas di mitj foll,
¿què tinch de parlar ab qui's pensa
qu'es lo més honrat del mon?
UCH. Tenim de parlar lo qu'ara
vaig a dirvos aqui jo,
y tenim de quedà entesos
o havèm de darnos la mort.
JOFRE. ¡Tant com això... es forta cosa!
UCH. Donchs serà fort o no fort.
JOFRE. Pren paciencia y deix que diga.
UCH. Y anem al gra com vull jo.
Cinch anys feya que no'ns veyam
y ja tots me creyan mort.
(Mohiment d'ells dos.)
Si: us ho creyau... la sorpresa
ab que m'haveu vist aprop
més aviat que de alegría
he vist qu'era de rencor;
perque haveu pensat al veurem
que ja us tornava 'l destorb
que tornaría a impedirvos
de fer crims per guanyar or.
JORDI. ¡Mira, Uch!...
UCH. May torno enrera
lo que dich; crims, que dolors
causan a ignocentas víctimas
del vostre afany ambiciós.
JOFRE. Pensa que la ma que miras
de la espasa tinch al pom.
UCH. ¿So jo per ventura manco?

JOFRE. Sabs lo que t'he dit y prou.
UCH. ¿Si? Donchs prou y a lo que deyam
tornèm ab calma y repòs.
Cinch anys feya qu'era fora
com ja us he dit, y com boig
que'm diheu tots que só, vosaltres,
era allà hont l'estel del nort
que te l'home a la conciencia
lo guía ab son raig hermós.
JORDI. Vejam ¿hont es que erats? Digas.
JOFRE. ¿Ahont volèu, pare, que fos?
A fé 'l boig.
UCH. A fer justicia
que es lo que no sents tu al cor.
Al veure jo la feresa
ab que, famolench com llop,
lo rey en Pere prenia
al rey en Jacme segón
aquest regne de Mallorca
que li atany per dret y rahó,
ja rès me va posar trevas;
va cridarme ab forsa'l cor,
que dat lo valor m'havía
Déu per dar aussili al bò
contra 'l vil y 'l miserable;
y desetentat, com foll,
vaig allà hont l' Infant plorava
y li dich brau y resolt
que, si treure de las urpas
vol del vil rey d'Aragó
lo ceptre d'or de Mallorca
y vol un soldat de cor,
jo com tal m'hi presentava
pera batrem com lleó.
JORDI. Bé, si; un altra bogería
com las que fer sempre sols.
JOFRE. Bogerías que prou, pare,
sabèu com las paguèm tots.
UCH. Donchs a fè que'l rey en Jacme
va pagarla, ab tant amor
que desd'aquell punt y hora
veyentme a tot tant resolt,
a son costat va posarme
com lo seu amich mellor,
y'l gos de presa jo era,
d'En Jacme ters per tothom.
JOFRE ¡Brau motiu per un ser digne!

JORDI Té n'esqueya a fé un bon floch!
UCH. M'escaygués o no, jo'm creya
cumpli així ma obligació.
En tal estat nos trovavam
quan l'Infant me diu de cop:
—Uch, demà marxem a Palma
per recobrarhi'l tresor
del meu ceptre y ma corona.
—Donchs a Palma, vaig dir jo.
Y al punt varem enbarcarnos,
y ab or, preu del Roselló
que ja avans venut s'havía,
va comprar cavalls y peons,
y ab un verdader eczèrsit,
a morir per ell resolt,
varem umplir las galeras
que damunt d' un mar blavós
y calmat, varen portarnos
a acampar a Lluch-major
ahont perdé ahir captre y vida
endolant los cors dels bons.
¡Oh! ¡Déu del Cel! !Com pot ésse
que, si ets misericordiós,
caygan sots l'urpa d'un tigre
lley, justicia y dret y rahó
y l vil venci y'l bò mori
y umpli aixis lo front de foch
veure la lley convulsada,
soterrats los plans dels bons
y triunfantas las vilesas;
qu'es com veure al negre fons
del infern lo sol y estrellas,
y al cel prop de Déu gloriós,
llamps brunzint y fochs de l'ira
rodolant llensats pe'ls trons!!!
JORDI. Blasfèm, calla!
JOFRE. Bé, y qu'ho diga...
Déu no escolta per re a un boig.
UCH. Donchs, boig o no boig, vull veure
si ara aqui'ns entenèm tots.
Del desastre vaig salvarne
a la Reyna y a aquest noy
que ha de ser un jorn qui prengui
Mallorca al rey d'Aragó.
Avans de durla aquí a casa,
com que vos conech bé a tots,
he volgut millor salvarla

ACTE I, ESCENA VI.

Fotografia d'*El Teatre Català.*

en altres diferents llochs
y Déu no ho volgué; sa estrella
era que la salvés jo
amparada a casa vostra
qu'es aquesta, y ben resolt,
ara ab lo cor vinch a dirvos:
germà, pare, boig y tot
com me dihèu, jo vos estimo
de debò ab tot lo méu cor;
jo, de dàdivas preuhadas
qu'En Jaume ters, com a dò
va darme de son afecte,
tinch, qu'es tot mèu, un tresor.
Jo no'l vull; jo sols desitjo
salvà a la reyna y al noy;
jureume ajudà a salvarlos
y això serà vostre tot.

JORDI. ¿Què hi dius, tu?

JOFRE. Si sa paraula
ell cumplía... jo per or...

JORDI. N'es esclau. Veus qu'es un trol·la...

JOFRE. Donchs bé, per ma salvació.

UCH. Per la creu d'aquesta espasa.

(Presentantla.)

JOFRE. Per aquesta creu.

JORDI. Per tot
lo més sagrat que tu vulgas.

JOFRE. Cumpleix tu y cumpliré jo.

UCH. Donchs quan ells salvats ja sian,
serà vostre 'l meu tresor;
mes tant com podèu confiarhi
si obrèu com honrats y bons,
pensèu també en contra vostra
que Déu misericordiós
m'ha donat per dominarvos
un secret tan fort al mon
que ab ell vos puch dú a la forca
y fer vostra perdició.

(Mohiment dels dos.)

¡Oh! Si, si... no hi poseu dubte.
Estich ja a ferho resolt.
¿Per boig me teniu vosaltres?
Donchs ja que sóu sabis tots,
pensèu que'l bon seny ordena
no buscà als bojos rahons
y que ab una bogería
avuy vos pot portà al sot

un tonto, un boig, un taral-la
un cap sense solta, jo.

(Se'n va a la cambra de la Reyna.)

ESCENA VIII

JORDI *y* JOFRE

JORDI. ¿Un secret que'ns hi pot perdre?...
JOFRE. No se quin secret pot sé.
JORDI. ¡Ah! Ja ho veig: es amenassa
perque cumplim lo promès.
JOFRE. Lo promès, ¿y si qua nsian
salvats reyna y princep, ell
se'ns desdis de la paraula?
JORDI. No; ja t'ho he dit, no potser
Tot justament lo defecte
que te n'Uch, es que quan ell
li fa a un home una promesa,
exactament la cumpleix
ni que tingués de costarli
la vida'l seu cumpliment.
JOFRE. Cert es: ell no diu mentidas.
JORDI. No n'hi he sentit dir per rès
desde qu'es al mon, ni una.
JOFRE. ¿Sent aixís, donchs, lo secret
ab qu'ell vol amenassarnos
es un secret cert també
y es cert que si vol pot perdrens?
JORDI. Si, Jofre, massa ho dius bé.
JOFRE. ¿Què deu esser?
JORDI. ¿Què pot ésse?
Creume; no'ns donguèm mal temps
y pensèm sols en la forta
riquesa que a casa'ns vé
ab aquesta trista reyna
y l'infant qu'ara hostatjèm.
JOFRE. Oh! Si, pare, si, igual penso;
fòra por ni miraments.
Diners, forsa diners sempre
y al diable tot lo demés.
Per guanyarne jo he fet cosas!...
Oh! Ja ho sabrèu... ja ho sabrèu.
Sobretot fa poch n'he feta

una de tant gran que... re.
¡Oh! Que'm vulga na María;
que sia, com vos pensèu
qu'es l'amor méu, l'amor d'ella,
y ab la l'ambició que jo'm veig,
ja desd'ara os juro, pare,
que seré més rich que un rey.
Mirèu ara'l gran negoci
que tenim aquí per fer...

JORDI Ja sé'l què vols dir. No hi pensis.

JOFRE. La reyna y son fill. .

JORDI. Ja ho sé.
Vols dir tu que'ns ne daría
lo gobernadó del rey
més que lo que n'Uch'ns donga.

JOFRE. Fora un tresor tan inmens
aquesta dòna y 'l primcep
pe'l rey en Pere, que...

JORDI. Ho veig.
Sería acabar la guerra
de segur per sempre.

JOFRE. Y fé
un gran bé al rey y a la patria,

JORDI. Y a nosaltres...

JOFRE. Per jo anèm.

JORDI ¡Ah! Bé... això si: pero pensa
que l'Uch sería potser
capàs de fernos engrunas.

JOFRE ¡Oh! Si anem ab miraments...

JORDI. Bé, si... rès; tens rahó, parlemne
un'altre estona.

JOFRE. No mes
quedèm en que, ara com ara,
fins que n'haguèm parlat bé,
no hem de dir re a ne'n Centellas
de que aqui casa hostatjèm
la reyna y son fill.

JORDI. ¡Silenci!

JOFRE. ¿Què voleu dir?

JORDI. Que algú ve.
Tu ets un bon fill: pero'm temo
que no acabas de fe el pes
per xò del amor que deyas,
y això es de ximples, ¿m'entens?

ESCENA IX

Los mateixos y ISCLE

(Baixant per la escala del campanar y obrint la porta ab precaució.)

ISCLE. Jofre... Pare...
JORDI. ¿Qu'hi ha?
ISCLE. Veniu.
A n'al cim del campanar
m'estava per vigilar,
com m'heu dit, fenthi l'ull viu,
quan de cop, veig per la vía
que vé dret aqui a la sèu,
molta gent que vós dirèu
qui seràn... jo no ho sabría...
JOFRE. ¿Molta gent?
JORDI. ¿Y no t'ha dit
lo qu'has vist, hont pot anar?
ISCLE. Com de dalt del campanar
se veu tot tant repetit...
He vist tot una renglera
d'homes, dos caballs primer,
després peons y, al lloch darrer
fent d'en quan en quan espera,
com un cavaller vestit
tot de negre y brodat d'or.
JOFRE. ¡Oh! Es lo Gobernador.
JORDI. ¿En Centellas?
JOFRE. Vós ho heu dit.
Veníu; pujemho a saber
de segur.
JORDI. Veuré si puch.
ISCLE. ¿Voleu que jo avisi a l'Uch?
JOFRE. ¿Per què? Por tenir lo pler
d'embullar la nostre mira ..
ISCLE. Jofre, jo ..
JORDI. Vaja, au, y amunt
y vès que no arribi'l punt
de veure si se t'estira
un pam d'aurelles, gandul.
ISCLE. Mes si jo...
JOFRE. *(Ab revolada)*
Vaja, ¡au! avant.
ISCLE. (¡Ah! Això si, ells, en parlant,

cada paraula un insult.)

(Se'n van pujant per l' escala del campanar a temps que per la primera dreta apareixen Uch y María.)

ESCENA X

UCH *y* MARÍA

UCH. Vina aqui, ella que descansi.
La mare la servirà
y tu y jo podrèm parlà
avans que ningú s'atansi.

MARÍA. Si; tenim de parlar, Uch,
y crech que ha de ser depressa.

UCH. Molt, perque ja'l cor me vessa
de tant d'amor com t'hi duch.

MARÍA. ¿Es dir, donchs, que'm vols encara?

UCH. ¿Que si jo't vull, vida meva?
¿Qu'es, sinó la ditxa teva
lo que m'ha allunyat fins ara?
¿Per què he consentit ton plor
que per mi es lo més gran dol
sinó per tení'l consol
d'oferirte un grapat d'or?

MARIA. ¿Com, llavors, no m'has escrit
ni un mot de lletra en tants anys?
¿Per què darme així'ls afanys
de crèuret mort o ferit?

UCH. Tens molta rahó, si; devía
de mi darte alguna nova.
Mes jamay això't sia proba
de jo no aymarte, María.
Mostra no ha dat de dolcesa
may ma oberta estimació.
Tinch la rudesa del lleó
y estimo ferm y ab aspresa

MARÍA. Donchs ton amor, sens igual,
ha portat ara'l conflicte
de semblar que jo'l delicte
he comès de ser deslleal.

UCH. ¿Còm? ¿Què dius?

MARÍA. Dich que tu un dia,
guiat per un deliri teu,
vas deixarme ab l'amor meu,
sens ni dirme¡Adeu, aymía!

Dich que tu te'n vas anar,
van passar días y mesos
y fins anys, y ja malmesos
duya'ls ulls de tan plorar.
Dich que ton germà m'aymava
feya temps,com ja sabs tu.
y per més que may ningú,
fora tu, en mon cor entrava
va comensar ell a dirme
mots d'amor, suaus tendresas
y dolsas delicadesas
ab que may logrà esvahirme;
mes, juntat a son amor
més qu'ell pregavan encara
ton pare y la teva mare
als que jo dèch tant favor.
Ells me varen amparar
quan jo vaig quedà orfaneta;
trista, infelissa y, pobreta,
amparo en ells vaig trobar,
y comensà a dirme'l cor,
que en mi pel bé sempre esclata,
que jo seria una ingrata
si no aixugava'l seu plor,
y quan ells me varen dir
que sabian ab certesa
que tu erats mort .. fou vilesa,
si... ho sé y no'm fasses sufrir
tu repetintmho... vensuda
per tant plor y tan pregar,
jo la paraula vaig dar
que avuy me té tant perduda.

UCH. ¡Paraula! Parla al moment.
¡Potsé ab en Jofre ets casada!

MARÍA. No.

UCH. ¡Ah! *(Respirant)*

MARÍA. Mes li tinch donada
paraula de casament.

UCH. ¡Oh! ¿Y era aquesta agonía
la que't té ab angoixa tal?

MARÍA. Si, Uch, si; vaig fé un gran mal.

UCH. No vas ferne cap, María.
Creyent tu que jo era mort
a n'en Jofre vas da'l si;
mes jo torno viu aqui,
com ell veu, per bona sort,
y es clar que si perque't creyas

que jo era mort, t'hi casavas,
ara que só viu, acabas
desfent del tot lo que feyas.

MARÍA. ¡Oh! ¿Y no estaràs ressentit
de que aceptés son amor?

UCH. No; perque veig lo dolor
ab que t'hi haurías unit.
Tu a mon desditxat germà
ni deus ni pots estimarlo;
vas per llàstima acceptarlo,
per no vèurel suspirà;
mes no ha sigut la passió
lo que a son poder te doma,
perque may pot la coloma
namorarse del falcó.

MARÍA Més lo falcó t'urparà
quan veurà que teva'm vols.

UCH. Bé; això, ell y jo,'ls dos sols,
ja ho mirarèm d'arreglar.
Deixa sols que a la senyora
reyna y al primcep l'infant
salvi com vassall constant
que a sos reys de cor adora,
y després per sempre més
teu de cor, María meva;
ma reyna y la ditxa teva.
Fóra això, tot lo altre, ¡rès!...

MARÍA. ¡Ta reyna! ¿Sabs, Uch, que'm miro
que ab tot y la seva altesa
està eixa dama sospesa
de quant tu dius?

UCH. *(Trovantho follía.)* ¡Oh!

MARÍA. Deliro...
só boja, si vols...

UCH. ¡María! ..

MARÍA. Si; serà'l que vulgués tu;
mes estigan ben segú ..
m'irrita,'n tinch gelosía.

UCH. ¡Oh! No entelis lo crestall
de sa honra fins a tal punt.
Ni volo jo tant amunt
ni cau ella tant avall.
Dama es de tanta virtut
que se'n pot fé al cel present,
y lo qu'ella per mi sent
no es rès més que gratitut.

MARÍA. Vulga Déu que aixís cert sía.

UCH. Aixís serà, vida amor.
No't sentis may més lo cor
destrossat de gelosía.

ESCENA XI

Los mateixos y MADRONA

(Madrona va ab la llum y encent foch a la llar.)

UCH. ¿S'adorm ja la reyna, mare?
MAD. Ni la reyna ni l'Infant.
Alli estàn, plora que plora,
besantse'ls dos abrassats.
MARIA. ¿Feu foch a la llar?
MAD. Per darlos
quelcom que'ls sia un calmant.
Tenen sed y es massa freda
l'aygua que'ls anava a dar.
UCH. Mare, jo us agrahesch ab l'ànima
tot lo que feu per l'Infant
y per la reyna.
MAD. Donchs mira;
si això que dius es vritat,
d'agrahirmo, fes de manera
que no'ns portis cap trasbals.
UCH. ¿Trasbals? ¿Què voleu dír, mare?
MARIA. (¡Senyor! ¡Tinguèunos pietat!)
MAD. Vull dir que mentres tu fòra
has estat aquets cinch anys,
es clà que'ns vas da al principi
la pena gran de pensar
que potser tu mort t'haurías
o qu'erats lluny desterrat;
mes després, vam conhortarnos,
y vam gosà aqui una pau
y un benestar y una ditxa
com no havíam gosat may.
UCH. ¿Es dir, que volèu dir, mare
que us dol que jo hagi tornat?
MAD. Jo no vull dir may ximplesas.
MARIA. ¡Uch, no't tens de creure tal!
La teva mare t'estima.
Jo la vaig veure plorar
lo dia que varen dirli

qu'erats mort.

UCH. Si; mes no tant
com si hagués sabut qu'ho era
mon germà Jofre. ¿Vritat?

MAD. Y es perque ton germà Jofre
no'ns dona com tu, pesars.
Es bon fill, estima al pares,
no'ns deixa may, com tu fas,
porta molts diners a casa
y es tan bon almogavar
com bon mercader, per veure
si'ns pot donà ab lo séu guany
un xich d'or per la vellesa
que'ns puga fé un benestar.

UCH. ¡Or! ¡Sempre or! Com me dol, mare,
que no tinguèu altre afany
que aquest de l'or a la terra,
y que us sembli el méu germà
un home com cal, portantse
del modo que tothom sab.

MAD. Això si ¿has sentit? Ja insulta.

MARIA. Per Déu, Uch, que hi hagi pau.

UCH. Donchs que m'estimi com mare.

MAD. ¡Anem, ves! ¿Què haig d'estimar
si sembla que quan tu arribas
ja arriba aqui el temporal.
Mírau sinó. Entras a casa...
y ves ja quants disbarats.
Vens, fugint de la batalla,
potser ja a mort sentenciat
que sort que'l pobre teu pare
y'l teu germà't lliuraràn.
No'n tens prou d'això y'ns portas
senyora reyna y l'infant,
que, si's sabés, nos costava
potsé avuy ser tots penjats,
y tot son ays y ximplesas,
y «fill méu» y «dols infant»
com si no sabessem qu' ella
li es madrastra al cap de-vall...

UCH. No volgueu entrà al cor, mare,
de'ls reys, que sol costar c ar;
si com mare ella l'adora
respectèula com a tal.

MAD. Si; mes després, per si encara
tot això no fos bastant,
veus a n'aquesta infelissa

per entenebrarli 'l cap,
reptantla, després d' haverla
abandonada tants anys.

UCH. ¡Mare!...

MARÍA. ¡Per Déu, Uch, ten calma!

MAD. ¡O que no'n tingui!

UCH. ¡Mal llamp!

MAD. ¡Déixala està a la pobreta!
¿Que no ho veus que'l teu germà
veyent que tu la oblidavas
y estantne ell enamorat
va demanarli paraula
de casament ja fa un any
y ella de cor va donarli
perque veu qu'ell li serà
la ditxa, que tu, ab follías,
no podrías darli may?

UCH. ¡Mare! ¡Mirèu que m'arboro!

MAD. ¡Mira! ¿Vols foch? *(Mostrantli la llar.)*

MARIA. ¡Per pietat!
¿Que no ho veyeu com sufreixo?

UCH. ¿No veus que m'està insultant?...

MAD. ¡Res d'insults! Deixa a n'aquesta
que puga casarse en pau.
No'ns dongas may mes trifulgas;
vesten ab aquest infant
y aquesta senyora reyna
allà hont te vinga de grat,
y tornaré a ser ta mare,
tornaré a tenir afany
de estimarte forsa y vèuret
com vull veure a ton germà.

ESCENA XII

Los mateixos y JOFRE

(Que baixa per l' escala del campanar y escolta darrera la porta fins que s'indica.)

UCH Donchs acabèm.

JOFRE (Parla ab ellas
Escoltèm què diu.)

UCH. La pau
que voleu vós aqui a casa

la podeu si acàs trovar
justament fent lo contrari
de tot lo qu'heu dit.

MAD. ¡Mal cap!

UCH. Jo anirè a salvà a la reyna
y anirè a salvà a l'infant,
mes després tornaré a casa,
pujarèm junts al altar
la Maria y jo, y unintnos
per tota una eternitat
me cumplirà la paraula
d'amor qu'ella'm va jurar,
y serèm, tots dos, esposos
trovant nosaltres la pau
y dànvosla a pare y mare
per honrarme y per honraus.

ESCENA XIII

Los mateixos y JOFRE

JOFRE. *(Que passa al prosceni.)*
Mes passant avans per sobre
del cos mort de ton germà.

MARÍA ¡Jofre!

UCH. ¡Tú!

MAD. ¡Fill!

JOFRE. Anèu, mare.
y ves tú, que'm de mirar
qui es que pert o qui es que guanya
de ta mà'l tresor preuat.

MARIA. ¡Oh! No ¡pel cel!

MAD. ¡No, fill, vesten!
¡Pot matarte!

JOFRE ¡Això qui sab!

UCH. ¿Vols guanyarla a tall d'espasa?

JOFRE. No só Cain encar, germà.
Vull sols dirte que esculleixis
si com dius ets vassall lleal:
o ella, o la reyna; tria.

UCH. ¡Oh! ¡Infame! ¡vil! ¡malvat!

JOFRE. Això tinch per contenirte.

UCH. Y jo per ficsar ton pas
un secret que, sols marcàntel,

t'ha de fé de ma ordre esclau.
JOFRE. ¡Màrcal donchs!
UCH. Toca a la Reyna,
dona solsament un pas
per anà hont descansa ella
y te'l mostrarà la llar.
JOFRE. ¿La llar, dius?...

ESCENA XIV

Los mateixos, JORDI *y* ISCLE

JORDI *(Venint de l'escala)* ¡Corrèu! ¡Uch! ¡Jofre!
Tu ves, Iscle, y mentrestant
tanca bé y barra la porta.
(Iscle va a ferho.)
UCH. ¿Donchs perquè?
JOFRE. ¿Qu'es, pare?
MAD. ¿Qu'hi ha?
JORDI No se ja pas si re'ns salva.
Tanca, tu.
ISCLE. No puch tancar.
M'amenassan.
MARÍA. Donchs ¿què passa?
JOFRE. Que de dalt del campanar
havèm vist,després que'ns creyam
que anava ja a son palau,
que'l senyor Gobernador
en Centellas, ab soldats
se'n vé vers aquesta casa.
JOFRE. (Oh, es lo cel que'm vé a ajudar!)
MARIA. (¡Misericordia divina!)
UCH, (Perduts, la reyna y l'infant.)
ISCLE. Perduts no! Si vols hi ha encara
al replà del campanar
un amagatall, que ignoran
ben segu aquets que vindràn.
UCH, Oh! Sí... anèm!
JORDI. No¡ ja es inútil
perque passan el llindar.

ESCENA XV

Los mateixos y CENTELLAS *soldats ab fanals y armas pel fons.*

CENT. Sia Déu en esta casa.
JORDI. ¡Aixís sia!
CENT. Jordi...'m plau
que sias qui prime'm parli.
Conech la teva llealtat
en prò del alt rey en Pere.
y ta veu m'ha de bastar.
JORDI. Prenèu, si volèu, ma vida.
MAD. Tots, senyor, vos sòm esclaus.
CENT, ¿S'hostatja en aquesta casa
o haveu vist aprop passar
una dama enmantellada
de dol, que và ab un infant?
JOFRE. Senyor...
MAD. Oh!
UCH. (Se'm suspèn l'anima.)
MARIA. (Déu méu! Tingueunos pietat!)
CENT. Parla aviat, Jordi.. ¿L'has vista
o sabs ahont ès?
JOFRE. Mal duptar
podeu vós que, a jo saberho,
vós no ho sapiguesseu ja.

(Centellas pausadament mira a l'un y al altre; tothom està pendent de sa mirada. Comprengas la situació y no s'oblidi que cada personatje ha d' expresar son afecte y la lluyta de son cor.)

CENT. ¿Y tu... ho sabs?

(A Madrona, dominada per la mirada d'en Jordi que vens a la de son fill.)

MAD. Senyor... ho ignoro.
CENT. ¿Y tú?

(A Maria.)

MARIA. No la he vista may.
CENT. ¿Y tu, Uch?
UCH. No tinch ni nova
de lo que diheu.
CENT. Demà...

ves a mon palau.

UCH. Delicte
fora no obehirvos.

CENT. Vaig
registrant casa per casa:
mes a tu, al almogavar
estimat del Rey en Pere,
no vull ferli ofensa tal.
No hi es, dius, y en tu confio.

JORDI. Mercès, senyor.

CRNT. Que la pau
de Déu sia en esta casa.
Adéu.

(Se'n va mirant a l'un y al altre, y com sospitós de la situació difícil que li sembla veure.)

JORDI. Som vostres vassalls.

(Quan ja ha desaparegut Centellas y son acompanyament, Jofre agafa a María ab forsa y diu:)

JOFRE. ¡Oh! Ho vol Déu. Digam, María.
Juram ser meva al altar
o crido al que surt y parlo.

MARÍA. ¡Teva jo!...

UCH. ¡Teva ella! ¡May!

JOFRE. ¡No! ¡Donchs prompte! ¡A mi la ronda!

JORDI. ¡Jofre!

MAD. ¡Fill!

MARIA. ¿Què vols?

(Jofre se'n va vers el quarto de la reyna.)

UCH. ¿Ahont vas?

JOFRE. Adonar la teva reyna
a n'als soldats....

UCH. No ho farà.

JOFRE. ...del Gobernadó en Centellas.

UCH. No'ls la daràs quan vindràn.
Perquè tu al palau estabas,
allí cremaba la llar,
arborantse com aquesta
y tu per fondre un dictat
que t'ha de costar la vida
si algú el llegeix, vas anar
y vas llensarlo a la flama...

JOFRE. Misericordia! ¿Còm sabs?...

UCH. Y haverlo cremat vas creure;
mes al punt que't vas girar
espantat de si algú entraba,

l'ayre y la forsa del flam
xemeneya amunt van durlo
y...

JOFRE. Oh! No... calla!.. Per pietat!

ESCENA ULTIMA

Los mateixos, CENTELLAS *y 'ls seus apareixent a la porta del foro.*

CENT. ¿M'heu cridat, Jordi?
JORDI. No... deya...
era en Jofre...
JOFRE. Sí... es pe'l cas
de que si's trovés la reyna
nos diguèu si hem d'avisar
o si hem al palau de durla.
CENT. ¡La reyna!
TOST. ¡Oh!
CENT. ¿Y tu com sabs
que la que's cerca es la reyna?
JOFRE. No; ho deya per...
MARÍA. (¡Oh! Pietat,
senyor!)
CENT. (Què hi ha aqui?
UCH. (¡Ampareunos,
Déu de Justicia!)
CENT. (*Després de meditar.*)
Per dar
explicacions que m'urgeixen.
vínaten ab mi.
JOFRE. Al instant.
MARIA. ¡Oh!
JOFRE. ¡Se'n và!
MAD. ¡Y'ns pert si parla!
UCH. No hi ha perill... callarà.

FÍ DEL ACTE PRIMER

BIBLIOTECA NACIONAL
VIUDA DE
JUAN GALVEZ

ACTE SEGÓN

Interior de la part del campanar de Palma ahont està colocada la màquina del relotge, que, en lo mitj del escenari, se extent de part a part, veyentse son rodatge muntat sobre capitell de fusta, la pèndula en continuo mohiment, y las cordas dels pesos, que furadan lo trespol, pujant de baix quan s'hi dona corda. De la màquina del relotge pujan cap amunt uns fils de ferro groixuts que son los que mouhen los martells quan lo relotge ha de tocar quarts u horas, com s' indicarà a son temps. A la dreta del espectador una porta secreta dissimulada completament, presentant la cara ab pedras iguals a las de las parets; a la esquerra lo forat de l'escala que puja de baix y 'ls trams d' escala que van cap amunt, figurant que van al últim pis del campanar.

Grans aspitlleras per tots cantons donan claror a la escena.

Al fons una finestra comensada a obrir ab la barriscada de pedras que ha donat lo forat fet à la paret, eynas de mestres de casas y dos o tres rochs molt grossos. Al costat de la porta secreta un grahó alt que pot fer de bànch. Escambells pera seure y una tauleta rústica de roure. La escena comensa al dematí de l'endemà del acte primer.

ESCENA PRIMERA

UCH, JORDI, MADRONA, MARIA y ISCLE

(Uch ar mat dorm, vensut per la són, agegut enfront la porta secreta, de cap al grahó, Madrona y María seuhen en primer terme. Jordí e Iscle, ab dos manubris, posats als pius del relotge, hi estant donant corda.)

JORDI. Vaja au, galbana, depressa,
ISCLE. ¡Oh! Es que ho faig de mica en mica
perque, si's fa massa ràpit,
la corda s'entortolliga
y després dona una feyna
del diable, posarla llisa.

(Segueixen dant corda.)

MAD. *(Apart las duas.)*
¿Veus? Mira: de des d'ahir vespre
que hi ha la reyna alli dintre
perque vàrem amagarli
per si en Centellas venia,
y ell a n'al pas de la porta
agegut, per dar la vida
avans qu'entregarla a n'ella,
la està vetllant nit y dia.
MARÍA. Sí; no com vassall, com pare
talment sembla que la estima.
MAD. Per mi com a enamorat.
MARÍA. Oh!
MAD. ¿Y que d'estrany tindría?
La reyna es jove y hermosa,
te'ls ulls de foch que captivan
y n'Uch es valent y jove
y ha salvat d'ella la vida.
MARIA. ¡Y també es hermós com ella!
MAD. Creume; deixau corre, filla.
Vès tu si una està gelosa.
si hi ha venjansa més digna
que dir.—Ja que tu'm menyspreas
hi ha aquest altre qne m'estima
y ja que no'm vols, m'hi caso;

jo en ton lloch això faria.

MARÍA. Això ja de desd'ahir tarde
sabèu vós que es imposible,
y no'n parlèm més; ho prego
per lo que més grat vos sia,

MAD. (Donchs a fè qu'haig de parlarten
fins que seva en Jofre't tinga.)

ISCLE. Vaja: ara posarèm oli
a tota la sonería.

JORDI. Pòsanhi tu; jo ja'm trovo
que tant esperar m'irrita,
y quan perdo la paciencia,
en lloch de re entrenirme
veig qu'encara més m'enutja
y'm fastigueija y'm frisa.

(Iscle posa oli a la màquina ab un sctrill, Jordi baixa al prosceni a parlar entre las duas dònas.)

MAD. Bé; mes sabent tu que en Jofre
torna ja a sé a casa lliure,
no se perque't desesperas!

JORDI. No es que'm desesperi;'m migra
veurem, ab lo qu'ha passat,
dins d'aquesta calma xitxa.
Després que'l Gobernador,
ahir, com tu y na María
van veure, a baix va emportarsen
a en Jofre ab sa comitiva,
tots vam quedà ab l'ansietat
de pensà allò que seria,
y vam anà a fer lo qu'era
precís, per no fer més trista
la nostra sort, si tornava
lo Gobernadó, ab sospitas.
Dit y fet. Aqui, ab l'auxili
de l'Uch y tu y na María,
vam du a la senyora Reyna,
ab son fill, tota afligida,
a n'aquest amagatall
ahont s'hi tancan las reliquias,
y'ls vasos d'or, y la terna,
y un sens fi de joyas ricas
y aqui es hont està reclosa
sens por de que vista siga;
puig aqueix secret ignora
tothom menys lo senyor bisbe
y nosaltres, que saberlo

debèm per està a la mira.
Un cop això fet, m'encaro
aqui ab l'Uch tot desseguida
y li pregunto que va esser
tota aquella estranya intriga.

MARIA. ¿Y l'Uch que va contestarvos?

MAD. Tal volta alguna mentida.

ISCLE. L'Uch no diu mentidas, mare.

JORDI. Ni mentidas, ni ab la mira
de que allò no's descobreixi,
una paraula que siga
indici de lo que va esse
aquell fet donant sospitas
de que aquell escrit reveli
un crim d'aquells qu'horroritzan.

MARIA. ¿Y quan va tornar a casa
ahi 'l Jofre y una mica
ans d'anà al llit vau parlarhi
no us va dí en que consistía
lo secret que l'escrit guarda?

JORDI. En Jofre te una malehida
faiçó de ser, que fins penso
que'l tinch d'esclafà algun dia.

MAD. ¡Ah! Això si; tu contra en Jofre.

JORDI. Es un xicot qu'esgarrifa.
Me va dir:—Ja veurèu, pare,
he perdut tres nits seguidas,
he salvat tots los perills,
y ara, ab l'ànima tranquila
lo que havèm de fé es dormir.
Demà serà un altre dia.—
Ha dit, ha agafat lo llum,
se n'ha anat, tancant per dintre,
y vetans aqui esperantlo
fins y a tant que li convinga.

MAD. Vaja, es un xicot de cor.

JORDI. Y d'una calma que irrita.

MARIA. ¡Callèu!

JORDI. ¿Per què?

MARIA. Crech que puja.

JORDI. ¿Si? doncs anèu. No voldría
que si ell ve aqui per parlarme
se'ns destorbés gens ni mica.

MAD. Anem; jo faré l'endressa
de baix, que bé's necessita.

MARIA. (Després al Uch tinch de veure
per sortir d'eixa agonía.)

(Se'n van las duas baixant per la escala.)

ISCLE. Y jo a dalt del campanar,
que tinch de senyalar missa.
JORDI. Mes ans sentiràs las ordres,
que ton pare te de dirte.
ISCLE. ¡Ah! ¡Bé! No us enfadèu, home.
¿Veyeu que jo no ho sabía?
JORDI. Veuràs; tu, fora quan baixis
per fer lo que l'Uch te diga;
dalt del campanà a tot hora
sempre constantment vigila.
No s'ha de moure una bolva
sense que tu al punt m'ho digas.
Si del port veus sortí un barco,
si veus un barco qu'arriba...
ISCLE. Restèu ab tot lo descans;
que ni saltarà una llíssara
dins del mar, que si la oviro
al punt a diusho no vinga.
JORDI. Vejàm donchs si sabràs terho.
ISCLE. Si, pare; no vull que's diga
com diheu sempre que só tonto
y que sols per cantar missa
y rès més al mon serveixo.
Veurèu, ab lo que esdevinga,
com a n'al mon passan cosas
que a n'al més tonto l'avispan.

(Se'n va pujant a dalt del campanar.)

JORDI. Potser si, ¿vejam? Me sembla
que aquest xicot s'esparvilla.

ESCENA II

JORDI *y* JOFRE

JOFRE. ¡Pare! *(Pujant de baix.)*
JORDI. ¿Tu? Ja es hora.
JOFRE. Si.
Sempre es hora quan ve bé.
JORDI. ¿Y'ns diràs?
JOFRE. Tot lo que sé
que us puga a vós convení.
JORDI. ¿Y't convé que l'Uch ho senti?
JOFRE. ¡Tant me fa!

JORDI. Per xo que... mira:
dorm aqui.
JOFRE. Dorm y delíra.
Mes forsós es que consenti
avuy lo determinat;
ho vaig pensar, hi he dormit,
y ara ja ho tinch decidit
ab tota serenitat.
JORDI. ¿Y què has decidit? A veure.
JOFRE. Perque'l que passa entenguèu,
necessari es qu'escoltèu,
per després poderme creure,
lo que passà jorns enrera,
quan, dispensantme un honor,
lo senyor Gobernador,
de part de l'alt rey en Pere
al palau me va cridar,
y'm va dir... lo que'm va dir,
que després va resortir
y que jo ara us vull contar.
JORDI. Conta, donchs, que'm friso a fè.
JOFRE. Tant bon punt en Gelabert
de Centellas. sabé cert
que l'infant, d'ambició plè,
volía desembarcar
prop del camp de Lluch-major,
un pensament, que fa honor
a son seny, va imaginar.
JORDI. Es home de gran criteri;
per xò tant l' estima'l rey.
JOFRE. Du al monarca molta lley
y vol fer llarch son imperi.
Tant ho desitja que, irat
contra l'afany resolut
del trist, avuy conegut
pe'l rey més infortunat,
va enviarme un missatge, a mi
que'm té a ses ordres esclau,
y al ser l'hora, a son palau
llestament vaig acudí
JORDI. Me tens aguantant l'alè.
JOFRE. Me cridà al sentir mon nom;
va fer allunyà a tothom,
tancà las portas...
JORDI. ¿Y què?
JOFRE. —Escolta Jofre,'m va dir,
tu ets un brau almogavar,

ets d'en Jordi fill, y no erro;
cridar tu'l desperta ferro
fa al contrari tremolar.
— Ser digne hereu de mon pare
es mon desitj, vaig dir jo—
Y ell va contestar:—Per xò
es que aqui t'he cridat ara.—

JORDI. ¡Vaja, home! ¿No veus que'm friso?

JOFRE. —L'infant, ell va continuar,
vol de nou desembarcar;
tu ets lo primé a qui ho aviso.
Ab quatre cents cavalls vé
y tres mil peons. y no falla,
ell vindrà a lliurar batalla
y jo sé que'l venceré.
Mes, ja vensut, fugirà
y, en tornant a tenir or,
ab los seus, tots gent de cor,
de nou altre cop vindrà.
No vull que torni may més
La seva constant fal-lera
te intranquil al Rey en Pere
y'l rey en Pere per mi es
mon ídol en aquest mon.—

JORDI. Ah! Si; ell, pe'l rey, la vida.

JOFRE. Ja veig, vaig dir desseguida,
los vostres intents quins son,
—M'ho he pensat,—contestà ell.—
Ton seny es prou clà y no falla.
Vull dir que al sé a la batalla
tu tens de sé 'l séu flagell
Tu ab la teva brava colla
d'almogavars, has d'estar
veyent sols si per etzar
la gent del infant amolla.
Déixala fé, a la batalla;
tu has d'estar atent només
mirant allà hont l'infant es
y al punt que tu veus que falla
la colla d'ell, tu, com llamp
estimbat del cel per l'ira,
vas vers hont l'infant se tira
y apoderante del camp,
lo trossejas, lo rendeixes,
y per rebeld a la lley
tallant alli'l cap del rey
vens aqui y me l'ofereixes. —

JORDI. ¿Què dius? ¿Això't và manar?
JOFRE. Això
JORDI. Si: es home de cor.
JOFRE ¿Y'l preu? —vaig dir jo.—Aquest or.—
Y un munt alt me'n va ensenyar
dins d'un arca que va obrir
allavors al devant méu.
JORDI *(Ab còdicia fera.)*
¿Molt alt?
JOFRE. Molt.
JORDI. ¡Ay! ¡Valgam Déu!
JOFRE. Dins l'arca jo'l veya lluhir
y en Gelabert de Centellas,
resposta esperant, mirava
fit a fit, si contestava.
JORDI. ¿Y tu?
JOFRE. L'or fa maravellas.
Per rès vaig volguer mirar
si era o no allò sé assessí...
JORDI. ¿Vas fer teu l'encàrech?
JOFRE. Si.
Mes no sens avans pactar.
JORDI. ¿Que't dés per endavant l'or?
JOFRE. L'or segur ja per mi era.
Mes faltava una manera
de no perdrem jo y tresor.
Matà'un infant, que de rey
du a las venas sanch, es cosa
que moltas vegadas posa
al qui ho fa sota la lley,
y per ferho jo volia..
un escut... l'asseguransa
que en tot cas, a tota ultransa,
de la lley jo'm salvaría.
JORDI. Si: perque de fé aquell bé
no'n vingués després un mal.
JOFRE. Vaig volguè un permís reyal
per fer lo que'm feyan fé.
JORDI. ¿Va dàrtel?
JOFRE. Va dubtejar
en Centellas, mes al fi,
veventme tossut a mi
va firmarlo y me'l va dar.
JORDI. ¿Y l'or?
JOFRE. La meytat del or
avans de matar: després
m'havia de dà'l demés

que restava del tresor.

JORDI. ¿Llavors donchs?

JOFRE. Llavors lo dia
del combat va al fi arribar,
jo'l cap al rey vaig llevar ..

JORDI. Vas cumplir.

JOFRE. Tal com devia.
Y al s'endemâ,'l cap del rey
portat al Gobernador,
fou doble'l premi y mellor:
rich y amparat per la lley.

JORDI. Donchs ¿y aquets escuts hont son?

JOFRE. Callèu; ja ho sabrèu després.
¡Vós veyeu sols los diners!

JORDI. ¡Fill! ¡Si son los reys del mon!
Mira: fins fan reys matar.

JOFRE. Si; la gent, per ferse rica...

JORDI. Bah! Sonan una musica
que a tothom sab fer ballar.

JOFRE. Massa'm van fer ballà a mi
ab tot y ja tants tenirne.

JORDI. ¿Què vols dir?

JOFRE. Per més possehirne
veurèu lo que'm va succehí.

JORDI. Ah! ¿T'hi ha eixit un entrebanch?

JOFRE. Quan per brau y home de cor
ja'm va haver donat tot l'or,
en Centellas. lleal y franch,
—Escolta, Jofre, va dirme:
lo permis que en nom del rey
jo vaig darte, no es de lley
que'l tingas; no per tu trahirme
que ja sé que no ho faràs;
mes tu pots pèrdrel, podrías
tu morir, y si'l tenias
mal guardat, posèm per cas,
podriam tant compromesos
sortirne lo rey com jo ..

JORDI. Y era vritat.

JOFRE. —Dóm això,
va dir, ja qu'estèm entesos
tu y jo del tot, y ademés
de darte jo, en nom del rey
paraula de que la lley,
contra tu, ni sombra t'es,
es téu tot aquest altr'or
que per l'escrit t'ofereixo

Ja podèu pensà!...

JORDI. Ho coneixo.
¡Quin altre sutrach al cor!

JOFRE. Altre cop, dins l'arca oberta,
tornava l'or a lluhir...

JORDI. !Ay, valgam Déu! ¡Quin patir!

JOFRE. ¡May l'home que's cega encerta!
Jo'm vaig cegar, vaig donar
l'escrit al Gobernador,
y ell per saber que millor
nos podia al mòn guardar,
després d'aquell or donarme...
aqui es la meva sorpresa:
la xemeneya era encesa,
jo sentía a mí arribarme
la xardor d'aquell infern
que caldejava'l saló,
y'l senyor Gobernadó,
sentint lo ramor extern
d'un, que a n'al saló venia,
davant méu lo va tirar
al foch.

JORDI. Y alli's va cremar
y Santa bona María.

JOFRE. Si; alli's va cremar, per mi,
perque jo mateix vaig veure
com li van tirà. .

JORDI. ¿Y pots creure
que no's cremés, sent aixi?

JOFRE. No's debia pas cremar,
per poder de Déu o'l diable,
quan ahi aquest miserable
va vení y me'l va ensenyar.

JORDI. ¿Què dius? ¿Aquell escrit era
lo que havias tu tornat
a en Centellas?

JOFRE. Si,'l dictat
qual contingut esparvera.

JORDI. ¿Y ara donchs, què fas?

JOFRE. Veurèu:
aqui lo més gran per mi
es l'amor que'm fa sentí
na María.

JORDI. Ah!

JOFRE. Ho sabeu
y en va es volguermen distreure;
o ella es meva o tots morim.

«UCH», Sr Piera,

TEATRO NACIONAL LÍRICO-DRAMÁTICO
IMPRENTA
VIUDA DE
JUAN SELLÉS

«JOFRE» Sr. Tor.

ARCHIVO CENTRAL LÍRICO DRAMÁTICO
CONTESSA
VIUDA D'
JUAN GELABERT
BARCELONA

Si no hem de plorà un nou crim
jo espòs d'ella'm tinch de veure.

JORDI Vejam ¿què vols dí? Enrahona.

JOFRE. Com ja us he dit, ho he pensat
ab tota serenitat.
Si l'Uch avuy l'escrit dona
a en Centellas, jo só mort;
perque en Centellas creurà
que'l que jo li vaig donar
era fals.

JORDI. ¡Malehida sort!

JOFRE. En cambi si jo a en Centellas
dich que la reyna es aqui
ab l'infant, van a morí.

JORDI. Y també ells.

JOFRE. Ells y ellas
y tots, perque na María,
y la mare, y vós y l'Uch;
a fè de Déu que no puch
pensar pas qui'ns salvaría.

JORDI. Ningú del mon.

JOFRE. Per xò jo
ofereixo un arbitratge;
La reina, emprenent un viatje,
buscar lluny la salvació
acompanyada per l'Uch,
l'escrit que té l'Uch cremat,
y un cop ell lluny, ja casat
jo a na María m'enduch.
Tal es l'intent que imagino
que'ns pot encara salvar;
sino'l vol l'Uch acceptar
que'ns perdi el méu desatino.

JORDI. Bé... veuràs... espera... espera;
cem qu'ets fill méu y't conech,
capàs del qu'has dit te crech
per lograr tu una fal-lera.
Ab això fem una cosa;
jo parlaré a l'Uch, després
parlahi tu de més a més,
y ves si un remey s'hi posa.

JOFRE. Avant, donchs, feuho y depressa

JORDI. Ho faré; mes y aquell or...
¿ahont lo tens?

JOFRE. Part del tresor
o la meytat, si pot esse,
serà vostre si logrèu

que l'Uch deixi a na María.

JORDI. A fè cregas que ho voldría...

JOFRE. Vaja donchs... vejam si ho fèu.

UCH. *(Somiant.)*

¡No! ¡La reyna, no!

JORDI. ¿Qu'es?

JOFRE. ¡Calla!

L'Uch qu'ara's deu despertar.
Vina; abaix podrèm parlar,
y un cop entesos, no falla:
Jo parlaré a l'Uch de tot
y crech que'l persuadiré. .

JOFRE. Baixèm donchs; ohiume bé
y li dirèu mot per mot.

(Se'n van baixant escala avall)

ESCENA III

UCH *e* INFANT

UCH. ¡No; la reyna no!

(Trucan de dins a la porta secreta)

¿Qui truca?

INFANT. Obra, pots obrir: so jo.

(Uch obra y apareix l'infant.)

UCH. ¿Vós, infant? ¿Còm vostra altesa
ve del camari tot sol?

INFANT. ¡Calla! He fugit de la mare
que s'ha rendit a la sòn.

UCH. Mes ¿y si ara allí's desperta
y no vos veu d'ella aprop?

INFANT. Podrèm desd'aqui sentirla.
y al punt sorpendrèm son plor.

VIOL. ¡Infant! ¡Fill méu de ma vida!

UCH. ¿Sentiu?

INFANT. ¡Fill méu! ¡Uch! ¡Socors!

(Apareix desesperada.)

ESCENA IV

UCH, INFANT *y* VIOLANT

UCH. ¡Seuyora!
INFANT. ¡Mare!
VIOL. *(Besantlo ab forsa)*
¡Ah! 'T trovo!
¿Erats aqui?
UCH. Aqui tots dos.
No temau, senyora reyna;
per ell y vós vetllo jo.
VIOL. *(Cayent abatuda en una cadira.)*
¡Ah! Es lo que la desgracia
té de més terrible al mon;
feta a passarne, veig sempre
qua'n ve una encara pitjor.
INFANT. No temau, senyora mare;
l'infant vostre fill us vol,
us estima ¿Còm voliau
que us deixés en desconort
dins abandonartvos sola?
Es que estich, tancat, frisós...
y he sentit l'Uch aqui fora
y he volgut orejà'l front
ab l'ayre que no's respira
alli dins, entre tant d'or.
VIOL. Si; si; ho veig.
UCH. Calmèu, senyora,
aquest vostre estat febrós:
aqui tots som amichs vostres:
aqui vos estimèm tots.
VIOL. ¡Oh! Tot... tot al mon m'espanta
per la ditxa del infant!...
UCH. Mia fe, dona Violant,
que sóu, més que bona, santa.
¿Quan s'ha vist viuda muller
que pel fruit d'un altre amor
del difunt que serva al cor
se donga torment tan fer?
VIOL. ¡Ah! Perque tu'm creus madrastra
del infant, com tothom, Uch...

No: a ta llealtat confiar puch
mon secret; no es mon fillastre.

UCH. ¿Que no us es fillastre dièu?

VIOL. Só'l primé amor del rey mort,
y aquest infant del méu cor
es de sa tendresa hereu.

L'infant va a ovirà'l mar desde'l finestral, hont resta fins que s'indica.)

Jo era noya, y plasqué al cel
dotarm de tanta bellesa,
segons diuhen, que feu presa
d'en Jacme en la cor fidel,
quan ell, també essent donzell,
va veurem a Montpeller
hont va portarlo un quefer
del regne degut a ell.
També de sa gentilesa
y sa bondat namorada,
vareig sentirme arborada
l'ànima del amor presa
y, sens saber que senyor
fos ant at d'amor trement
a ell vaig alsarme cayent
al acceptà'l séu amor.
Per rahons d'estat après
a na Constansa prenía
per muller, de gelosía
traspassant mon cor ofès;
mes, potsé apiadantse'l cel,
ab na Constansa tenía
noyas sols, y no ofería
ni un hereu a son anhel.
En això, quan capcirós,
veyent sens hereu son trono
plorava son abandono,
un missatge méu ansiós
va rebre, ahont ma passió
li anunciava ab lletra clara
que acabava de ser mare
per ell, d'un séu fill varó,
per etzar, al propi instant
qu'altre cop a infantà anava
Constansa, ¡Com s'enjoyava
com pare y com rey!... volant
va enviarme un adicte séu
ab missatge que al instant
sens indagar lo seu plan

fes entrega del fill méu
¡Oh, mare desventurada!
Quan de meternal amor
ja estava bessantme'l cor,
de mon fill vaig ser robada,
y horas après sa muller
que per etzar sense vida
hagué infanta, mare ungida
del méu fill se cregué ser.
Mes de des d'aquell instant,
¡quin sufrir lo del méu cor!...
No ha dat tant torment l'Amor
a cap encegat amant
May ha passat tan perill
per veure la fas amada
del amant cap namorada
com jo per veure al méu fill.
Quan a passejar sortia,
si a la sèu a resa'anava,
si ab son pare revistava
los guerrers... sempre'l seguia
una enmantellada dama
que, vensuda del amor,
regant lo sendé ab son plor
com la mare que més ama,
corria sempre'l perill
de no poguers dominar
y com a folla cridar
¡¡¡Es lo méu fill!!! ¡¡Lo méu fill!!
y quan ja'l Cel apiadat
a na Constansa cridava
y espòs y fill me tornava,
lo del Punyal, insensat
y crudel, ab cor de fera
nos declara guerra crua
y altre cop lo méu cor grua
ab perill que l'esparvera.
En un castell m'empresona
ab mon fill, d'allà fugir
puch y'm vaig a reunir
a Fransa ab la real persona,
y... després... tot es dol greu:
perdut ell; perdut son trono,
consumat mon abandono
si no fòs per quest fill méu.
que al mirarlo'm fa esclamar;
Oh, no, no; no vull grandesas,

no vull or, no vull empresas
si ab més d'any han de finar.
¡May! siga son ceptre d'or
de mos ulls de mare'l brill;
son sol orgull ser mon fill!
son trono exels, lo méu cor.

UCH. Ah. Ab quin nou afany, senyora,
vetllaré per valtres dos...
Ni ab perills somnieu més ara,
ni per valtres son al Mon.

VIOL. Si, si; ho veig: ja m'assereno
y ara ho vaig veyent clar tot;
mes ha volgut la sort meva
que, rendida jo a la sòn
m'adormís bò y abrassada
ab lo fill méu del méu cor.

(L'infant torna del finestral y resta al costat d'ella.)

Aixís dormint, un desvari
ha umplert lo méu cap de foch
y he vist visions espantosas
que m'han esglayat d'horror.
He vist que'l fill me prenían,
emportantsel, uns sayons
servidors del rey en Pere
com se'n du un anyell un llop.
Jo, corrent esmaperduda,
anava seguintlos prop;
ell, plorant, cridava: ¡Mare!
y jo: ¡Vinch, fill del méu cor!
A la fi havèm fet entrada
del mal rey al palau nou;
l'hem trobat en sa real cambra
manyagant son punyal d'or,
y mirant l'infant sonreya,
y mormolava, resolt,
mirant de nostra corona
com ja bullía fós l'or:
—Germanias de Valencia
se van beure'l bronze fos
de la campana que's deya
la Campana de la Unió;
infants que a mi se'm rebelan
que's began ara fòs l'or
de la corona que volen
usurpà al rey d'Aragó.
Y cridant al butxí al acte
y agafant l'Imfant pe'l coll

«VIOLANT» SRTA. FREMONT.

CONSERVERIA
VIUDA DE
JUAN GELABERT

l'or li anavan a fer beure
que ja bullía rabiós,
quan jo crido:—¡No, impossible,
dimoni infernal! ¡No això!
y ab lo méu crit me desperto
y'm veig sens mon fill aprop,
y he vist, ab los ulls del ànima,
no somiant, desperta y tot,
com l'infant agonitzaba
en mans d'aquest rey rabiós
cremantli llabis y rostre
aquell riu bullent d'or fos.
¡Oh! ¡No! ¡Callèu! ¡Ni parlarne!
Avans de veure tal jo
primer que'l vil rey me cegui
ab son ceptre ruhent de foch.
Fill méu de la meva vida!...
¡Oh! Com t'aymo. ¡Com! ¡com! ¡com!

(Plorant, abrassant y petonejant repetidas vegadas a son fill ab transport.)

INFANT. ¡Consolèus, senyora mare!
UCH. Senyora! Us mata'l dolor!...
VIOL. ¡L'amor! Per l'amor vivía
y ara'm moriré d'amor.
INFANT. ¡Quant diferent, mare meva,
del vostre somni, veig jo
que voldrà la sort que passi
per tornarvos lo conhort!
Mentres vós us condormiau,
jo, despert y en tot l'entorn
del camarí hont estavam
veyent tantas joyas d'or,
anant per graus encenentme,
a la fi m'ha dit, resolt:
Rey per dret diví a la terra,
tens de ser o rey o mort,
!Sant Jordi y Santa María,
desperta ferro! Aqui só!
retornem a la batalla
hont jau ma corona d'or;
Y sentint mas veus potentas
tot Palma, arborat com foch
a favor méu s'alsaria,
y ab l'eczercit, victoriós,
tornaria a entrar a Palma
empuyant lo ceptre d'or

que m'hauria dat, ab l'ira
de venjar mon pare mort,
lo crit del desperta ferro,
Déu, mon dret, ma espasa, y jo.

VIOL. Oh! Fill mèu! Fill de ma vida!

UCH. Delirèu, Infant!

INFANT. ¡Oh, no!

UCH. Sou un nin, infant y es propi
de tot nin ser fantasiós,
Si ara vós sortiu de Palma
nú l'acer y serè 'l front,
trovarèu sols per resposta
lo silenci de la mort.
No: no es lo que vos pensavau
lo qu'heu de fer ben resolt;
sino al contrari, ab astucia
fugir ara d'aquets llochs;
anàrvosen vers Italia
y, adherintvos los resolts
queixosos del rey en Pere
aprofità una ocasió.
Alli la reyna de Nàpols
com a nebot que li sóu,
per vós serà un altre mare
dantvos homes, vaixells y or,
y quan ni'l rey ni en Centellas
pensin que vós sóu al mon,
caure aqui com la tempesta
damunt terrer abundós;
que mosseguin ans que lladrin
los cans vostres, y allavors,
acorraladas las feras
fréstegas del d'Aragó,
pujèu fins al vostre soli
empunyant lo ceptre d'or
al crit de ¡Visca Mallorca!
y poguent dir, victoriós:
La revenja de mòn pare
ha sigut avuy mon nort,

VIOL. Oh! Si, fill, si;aixis has de ferho
com te diu l'Uch coratjòs,

INFAN. L'Uch que'm dona de prudencia
bons consells, serà mon nort.

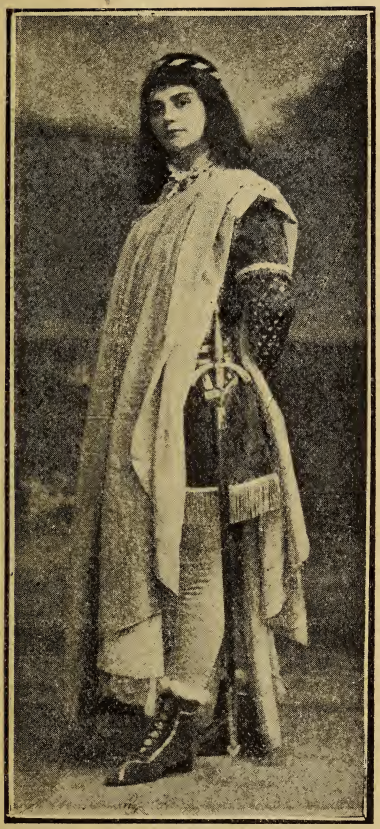

«L'INFANT» Srta. Buxadós.

ESCENA V

Los mateixos y MARIA

MARIA. ¡Senyora reyna!...
UCH. ¡María!
VIOL. Ah! Ets tu, donzella?
UCH. ¿Què passa?
MARÍA. Que, si no fos torbar massa,
un instant parlar voldria
ab la reyna, sens que tu
sentisses lo que dech dir.
UCH. ¡Parlar tu, sens jo sentir
lo que dius!...
MARÍA. No pot, ningú
mes que la reyna, saber
lo secret qu'es ma agonia.
UCH. Basta, donchs; quédat, María,
y pots parlarli a ton pler.
¿Li donèu vènia, senyora?
VIOL. Sempre la té.
UCH. Vós, infant,
ab mi'l temps aprofitant,
podrèu veure sens demora
si mon germà campaner
ha anat com deu a cumplir
un encàrrech méu qu'ahir
per salvarvos li vaig fer,
INFANT. Podem ahont vulgas anar.
UCH. *(A la reyna per María)*
Quedèu donchs, senyora ab ella.
INFANT. (Molt nos ayma la doncella.)
(Veyent que n' Uch li ofereix lo pas de la escala.)
¿Ahont?
UCH. Al cim del campanar.
(Pujan escala amunt l'infant devant l' Uch siguintlo.)

ESCENA VI

VIOLANT y MARIA

VIOL. Som solas. Ja pots, donzella
parlar sens rezel.
MARÍA Bé cal
per deturà'l fi mortal
de la nostra negra estrella.
VIOL. ¿Nostra dius?
MARÍA Si; vós y jo
y tots los de casa a l'hora,
som de la mort a la vora
perque aqui sols hi ha un cor bó.
VIOL ¿Es l'Uch, vritat?
MARÍA. Oh si, l'Uch.
(Ara sabràs, gelosia,
si te causa ta agonia.
Ara es quan saberho puch.)
VIOL. Deyas, donchs, que n'Uch, donzella?
MARÍA. Deya que franch y ab brau cor
es com entre'ls metalls l'or,
perque es l'anima més bella.
VIOL. Com a tal l'estimo jo...
MARIA. (Oh! L'estima!)
VIOL. Com a tal
li posà l'afecte real
mon espòs, com ell tan bò.
MARIA. ¡Ah! Vostre espòs l'estimava... *(Alentant.)*
VIOL. Si! Y ab cega idolatria!
Y es que en ell veya, María,
l'esprit valent que'l salvava.
¡Ah! No l'hagués allunyat
ell, pera salvarme a mi,
y no ploraria així
jo, la mort del desditxat.
MARIA. ¿Aixis, donchs, l'Uch es per vós?
VIOL. Es finida ja la guerra,
mon sol amparo a la terra,
per son alè coratjós.
De mí fill, del méu fill pare,

tant a serho s'aproxima,
que, si ell com a fill l'estima,
jo a n'ell l'estimo com mare.

MARIA. (¡Oh! ¡Com mare!)

(Avergonyida de si)

VIOL. Per xò ahir
quan de nou me va parlar
l'Uch, de com sab estimar
lo cor que veig resplandir
com ell, jo, en ta cara hermosa,
com mare vaig demanarli
que ab ell prompte t'enllassesses,
y ab nosaltres te'n vinguesses
amor y ventura a darli;
que si ell m'ha d'acompanyar
en mon desterro, just es
que'l passi ab qui estima més
que tot quant jo li puch dar.
Veig ma corona perduda;
mes riquesa tinch y cor.
Veniu ab mi a partir l'or
de la reyna desvalguda.

MARÍA. Oh! ¿què dihèu? ¿Qu'heu dit, senyora?

VIOL. Lo qu'es mòn més viu desitj
y'l del méu bon fill, en mitj
del gran dolor que'ns devora,
Lo qu'es no més que'l anhel
cent voltas a mi expressat
del méu espòs desditxat
qu'ara'ns mira desde'l cel.

MARÍA. Oh! ¿Y vós veurèu sens pena
que l'Uch me vulga estimar?

VIOL. Si; jo us pujaré, al altar
de goig y ventura plena,
Jo la vostra santa unió.
com reyna, apadrinaré;
a Italia jo us portaré.
com ma noblesa milló.
Re'm farà que mon trist dol
contrasti ab vostra alegria;
perque'l vèurela, María,
serà mon unich consol

MARIA. Oh; pietat! ¡Perdò, senyora!

VIOL. ¿Perdò, María? ¿Perquè?

(Fentla alsar ab afecte.)

MARÍA. Perque tant d'amor y fè

no mereix la que, traidora,
haviaus fet lo deshonor
de sentir vil...

VIOL. ¿Què, Maria?

MARÍA. ¡Oh! ¡Perdonèu! ¡Gelosia
d'aquest pur y cast amor
que per lo meu Uch, sentiu!

VIOL. *(Ofesa ab dignitat.)*
María!

MARIA. Oh! Si; perdonèu;
ja us ho he dit, y era la veu
del dolor més cruel y viu,
la que, de cor, vos ho deya.
Perdonèu, era un deliri,
y ara es goig tot lo martiri
que tant desditxada'm feya.
Oh! Ara, com cel serè
lo méu cor, ja no hi ressona
rès de tempestat, y bona
y ab cor tot rublert, de fè
veurèu aquesta donzella
de lo qu'es capàs, senyora,
per salvà al fill que us adora
de la seva negra estrella
Oh! Si: ho veurèu, ho veurèu.
¡Vós voliau mà ventura!
Donchs calmaré l' amargura
que vos abat, a tot preu.

VIOL. Sento passas!

MARÍA. Es que a veurem
vé en Jofre: apartèus de mi.

VIOL. Fora ell ja, t'espero aqui
y en quant t'he dit vulgas creurem.

(Violant se'n va tancant darrera de si la porta secreta.)

ESCENA VII

MARIA *y* JOFRE

JOFRE. ¿Y bé? ¿Has averiguat?...

MARIA. Qu'es ta conducta afrentosa,
Y es suspita calumniosa
la que tu m'has innovat.

JOFRE. La reyna...

MARIA. Si; a n'Uch estima

tan com jo, o bé més encare;
mes no com amant, com mare
a qui ell com a fill anima.

JOFRE. ¿Y tu, ignocenta, has cregut...?

MARIA. Sense dupte de cap mena.

JOFRE. ¿Y'n tens proba?

MARÍA. Proba plena.
Ho he vist; me n'he convensut.

JOFRE. Donchs jo't dich...

MARIA. Rès sobre això;
perque inútil tot sería

JOFRE. Basta donchs, y aném María,
llavórs a lo que vull jo.

MARIA. ¿Tu? ¿Y què vols de mi?

JOFRE. La vida
que'm robas ab ton desdeny.

MARÍA. ¿No veus, ¡ay!, que això'ns empeny
a una desditxa sens mida?

JOFRE. Igual m'es. Tu'm vas prometre
ser meva, cumpleix.

MARIA. No puch.
Vaig promèteu, si mort l'Uch
ta ma jo podía admetre.
Avuy l'Uch, viu ha tornat,
y desfet queda'l contracte.

JOFRE. Donchs avuy jo vull que'l pacte
torni a ser revalidat.
Sé que a ma paraula falto
y que't robo al cor de l'Uch;
mes sens tu viure no puch,
quan penso en perdret, m'exalto
y just o injust, vil o bò,
ton nó, m'irrita y subleva,
y avuy tu tens de ser meva
o hem de morir ell y jo.
Sens tu...

MARIA. ¡Calla! Baixa l'Uch
y rès ja esmenars podría.

JOFRE. Tot ho he dit. Ja ho sabs, María.

MARÍA. ¡Contente, pe'l cel!

JOFRE. ¡Si puch!

ESCENA VIII

Los mateixos, UCH, INFANT *e* ISCLE

UCH. ¡Ah! ¿Sóu vosaltres?...
MARIA. ¿Vens tu
ab lo senyó infant?
UCH. Venim
perque un progecte tenim
que'l creyèm bò y prou segú
per salvar a la senyora
reyna y al senyor infant.
JOFRE. Y a nosaltres, mentrestant;
perque'l perill empitjora.
INFANT. Perill que la meva mare
premiarà un dia com cal.
UCH. ¿Pe'l que's trova vassall lleal
quin millor premi que'l d'ara
dareu, agrahint, senyor,
los esforsos que intentèm?
ISCLE. Veyèu donchs sols si logrèm
de la reyna l'alt honor
de que vulga aqui escoltarnos.
INFANT. Mirèu: ella se'n ve aqui.
UCH. *(A Isclc.)*
Pàrlali donchs tu per mi,
y ves si a tots pots salvarnos.

ESCENA IX

Los mateixos y VIOLANT

VIOL. ¿M'esperàvau?
UCH. Pera dirvos
lo que us diga nom germà.
VIOL. Atenta escolto.
ISCLE. Serà
per probar de persuadirvos.
VIOL. Pots parlar; sé com t'estima

ton germà Uch, y segura
sé que voldrà ma ventura
qui en nom d'ell se m'aproxima.

ISCLE. *(Ab la gorra a la mà no sabent com explicarse.)*
Jo...

JOFRE. Vaja, home, prou rodar
y al cas, que s'altesa espera.

ISCLE. Dochs... si... ho diré de manera
com jo'm sàpiga explicar...
Jo... senyora reyna, só
lo campaner, per demà,
si puch, esse capellà
que's la meva vocació.
Com que ma familia es tota
entera d'almogavars,
no hi ha volgut may cobarts
lo pare, que'ns te al dessota,
y al punt que vaig dir que jo
volía ser capellà,
del renech que va etgegà
va estremordirme de pó.

UCH. Iscle, vès ab més respecte,
de parlà ab qui estàs parlant.

VIOL. Deixéulo dí; per mi, es tant
com lo bon dí;'l bon afecte.
Segueix.

ISCLE Si; donchs... altrement:
posat ferm a contradirme
lo meu pare, clar va dirme
que, enemich del estament
de la iglesia, era forsós
que prengués un altre ofici,
y jo, fent un sacrifici,
vaig anà a probarne dos...
Primer vaig ser calafat...
aviat no'm va convení;
vaig ferme allavors marf
per un patró contractat
que llavors li vam fe'l barco
ab que està navegant ara,
qu'es un home d'una cara
que fa quasi pó; us ho marco
perque si un dia'l veyèu
de primé us espantarà,
mes després .. ni un tros de pà
es més bò qu'ell.

JOFRE ¿Y a què treu

parlà ara de la lletgesa
de l'Antòn Martí?

ISCLE Home, jo...

UCH. Bé; ell ho diu tot ¿No es això,
Iscle?

ISCLE Just.

IOFRE. Donchs mes llestesa,
y ves a lo qu'has de dir.

ISCLE. Lo qu'haig de dir, prou es clar:
es que a dalt del campanar
tot rumiant de desd'ahir,
m'ha acudit un pensament
que, quan més temps fa que hi penso,
mes a trovar clar comenso
qu'es lo mes bò y excelent
per' salvar a la senyora
reyna y al senyor infant.

VIOL. ¿Lo creus encertat?

ISCLE. Ho es tant
que, per mi no te millora,
perque per mi es molt senzill:
si la reyna ha de salvarse,
per forsa te d'embarcarse,
per fugir, ab lo séu fill;
un cop embarcats, es clar
que'l perill es que l'esquadra
del Rey d'Aragó, com lladre
que'l fill vostre us vol robar
registrarà las naus totas
que rondant trovi al entorn
de la nostr'illa, y si'l jorn
que anèu a terras ignotas
per salvarvos, una nau
del rey d'Aragó vos trova,
vos mata y al fill us roba
per donà al regne la pau.

VIOL. ¡Aixis es per desventura!

INFANT. ¡No temàu; no serà, mare!

ISCLE. Serà, perque jo he vist are
com las naus a la ventura
vigilan que la nau vostra
que us ha de salvar, no passi,
y perque'l plan se'ls desfassi,
y calmà'l dolor que us postra,
jo he pensat que lo millor
es sapiguè' aprofitar
lo irritat qu'ara està'l mar,

que està quan més va pitjor,
y si hi ha un marí valent
que s'atreveixi a portarvos
are a Sicilia, salvarvos
aprofitant lo moment
en que las naus de la flota
del rey, s'arrasseraràn
a n'als ports y deixaràn
lliure, per vós, la mar tota.

VIOL. Mes, la mar, esbalotada
per un temporal furiós...

MARÍA. No temàu: lo cel per vós
calmarà la mar irada.

INFANT. ¡Vós y jo, dins de la nau
li pregarèm, mare mia!

VIOL. Mes ¿Y si'l cel no'ns ohia?

INFANT. Llavors... de la mort la pau
nos darian las onadas
de la mar!...

ISCLE. No us la daràn.

UCH. Las onas us salvaràn
més que'ls homens apiadadas.

JOFRE. Fals es, Uch, lo consell teu
veyent la mar tan moguda.

UCH. Quan la fè en tot es perduda,
resta sols posarla Déu.

ISCLE. Y més, quan altra esperansa
que posarli bé no'ns resta;
perque si sense tempesta
y ab cel serè y la mar mansa
la Reyna intenta fugir,
segú una nau de la esquadra
fa presa en l'infant, com lladre
que a robà'al rey va venir.

VIOL. Cert; també per desventura
veig qu'això es la veritat.

INFANT. Mare. ¡Primè'l mar irat
que'l nostre mar d'amargura!

UCH. Cregueulo:'l vostre brau fill
ho diu bé ab sòn alè real;
lo perill del temporal
es menys que d'ara'l perill.

VIOL. ¿Y per salvà'aquesta mar,
com tots diheu tan irritada,
hi haurà marí de pitrada
prou brava per no fallar?

ISCLE. Aquell de qui jo, senyora,

ara us he parlat aqui.

VIOL. ¿Aquell, dius?

UCH. L'Anton Martí
que com jo'ls perills anyora
més que tèmels; que ab la mar
com ab altr'home's baralla,
y ab las onadas batalla
sens teme'l séu bramular.

ISCLE. Jo ho he presenciat, senyora,
quan, per aquets mars fent via,
per gat de mar me tenía,
que diu qu'encara m'anyora:
s'estima més lo garbí
y 'ls llamps y la mestralada,
que una mar llisa aplanada.

UCH. Es, senyora, un brau marí.

MARÍA. Oferint a més la sort
de que era ardent partidari
de vostre espòs, y desvari
es creure que de la mort
no vulga, enardit, salvarvos.

VIOL. Basta donchs ja: vinga aqui
aquest brau Antòn Martí...
ja més no vull contrariarvos.

UCH. Ves, Iscle; veslo a cercar
y pactarèm la fugida.

ISCLE. Vaig.

UCH. Havèu salvat la vida,
senyora y, sense dubtar
lo ceptre del vostre fill
quan de ser rey l'hora arrivi.

VIOL. Vulgau lo cel, y qu'avivi
ell la fè que en tal perill
tu y jo en sa bondat posèm,
per lograr que en mitj la mar
avuy nos vulga salvar
del mal pas a que'ns llensèm.

INFANT. Ho voldrà: no ho dubtèu, mare.

VIOL. Anémli a demanà, infant.

(Los dos abrassats se'n van, per la porta secreta, que's tanca darrera d'ells.)

UCH. *(A María.)*
Tu, per prevení al instant
que tota sorpresa encara
d'aqui allà'ns pogués torbar,
ves del campanar al cim,

María, perque tenim
en Jofre y jo de parlar.

MARIA. (¡Oh! ¡Y'ls deixo sols als dos!..
No; vetllaré)

(Se'n va escala amunt ab recansa)

ESCENA X

UCH *y* JOFRE

JOFRE. Sols estèm.
Comensa donchs. Uch, parlèm.

UCH. Parlèm. Jofre, y per si fos
que la meva sort irada
me dugués ara a morir,
escolta com pots tenir
la riquesa desitjada
qu'ahi't vaig prometre jo
per tu y per mos pares vells.

JOFRE. Lo qu'es méu també es per ells.

UCH. Així es sols com seràs bò.

JOFRE. ¿Vols dir que no ho só, tal volta?

UCH. Per Déu, Jofre, no volguèm
irritarnos, y parlèm.

JOFRE. *(Dominantss.)*
Parla.

UCH, Ja es cosa resolta
que'm fassi avuy a la mar
ab la reyna y ab son fill,
y com la mar lo perill
sempre du de naufragar,
mirèm com finim lo pacte
que vam concertar tu y jo.
Jo'l vull cumplir com a bò;
com lleal cumpleixlo al acte.

JOFRE. Segueix

UCH. Quan l'Antòn Martí
ja ab la Reyna hagi pactat
com hem de fugir aviat
ab ella y son fill d'aqui,
surtirèm, sense demora
a l'hora ja convinguda,
per solcà aquesta mar ruda
que abaix bramula traidora.

Tu ab nosaltres te'n vindràs,
com qui vol a acompanyarnos
fins al instant d'embarcarnos,
y en aquell moment rebràs
de mas mans una claueta
y las senyas del lloch ahont
totas mas riquesas són,
guardadas en una arqueta
de ferro; prenlas per tu
y mos pobres pares vells,
gosèulas junts, y així ab ells
tens ton pervindre segú.
Vetaqui, donchs, com lograt
queda tot lo teu desitj.

JOFRE. Tot no, perque això es sols mitj
del méu desitj cobdiciat.

UCH. ¿Còm vols dir? ¿Potser seria
que així'm retreus mancaments?

JOFRE. Si:'l d'aquell escrit que tens
y l'amor de na María.

UCH. ¡Jofre!...

JOFRE. En va es cridar. Això
vull, si aviat te d'embarcarse
la reyna pera salvarse,
y això'm donas, o bé jo
ara ab una batallada
crido a en Centellas aqui
y ve al punt y du a morí
a eixa reyna desditxada.

UCH. ¡Mira, Jofre, que la mà
tinch al pom del ferro!...

JOFRE. ¿Y si ara
li poso jo, creus qu'encara
tu ab ton urch, m'has d'espantà?

UCH. Ja veuràs, Jofre...parlèm,
perque al cap de sang un'ona
sento, 'l seny m'abandona...
y'm temo que'ns matarèm.

JOFRE. Com vulgas tu Per lograr
lo que vull o per morir
aqui he vingut. Vull finir
tanta angoixa y tant lluytar.

UCH. Mira; jo era nin y un dia
estantme aprop de la llar
vaig veure en ella cremar
un foch que m'espavordía.
Jugava jo ab un paper

y'm va acudir:—Travessura
ignocenta de criatura—
llensarli, per veurel ser
cendra entre la flama viva.
Lo paper vaig enlayrar,
ja enlayre lo vaig llensar
damunt la flama, y activa
aquesta en lloch de cremarlo,
va alsarlo ab lo vent que feya
y atret per la xemeneya
que gola amunt va xuclarlo,
a la fi'l grèvol paper,
eixint per dalt, va volar
y després jo'l vaig trovar
sencè al bell mitj del carrer.

JOFRE. *(Comprenent la intenció.)*
¡Ah!...

UCH. —Vetaqui, 'm vaig dir jo,
que si ara al haver llensat
lo paper, m'hagués girat,
creyentme que de debò
la flama cremat l'havía,
l'endemà podía ser
un secret aquell paper,
y sens saberho'm perdía.

JOFRE ¡Oh!

UCH. Y vetaqui com tu
y en Centellas vau llensar
lo paper; debía entrar
al punt de llensarlo, algú,
y allavors la Providencia,
que vetlla contra'l malvat,
se'n va endú'l paper llensat,
y ara ell pot ser ta sentencia.

JOFRE ¡Perque'l vares trobar tu!

UCH. Perque jo perdut anava
per Palma, y llavors passava
portat pe'l cel, de segur,
qu'en mi sa justicia veya,
al punt en que aquell paper,
volant, va caure al carrer
llensat per la xemeneya.

JOFRE. ¡Malehit etzar!

UCH. ¡No! ¡No etzar!
T'ho he dit ja. Es la Providencia,
que quan vol dictar sentencia,
dona proba per fallar

Y es proba plena, perque
lo paper du escrit, per sort:
«Daràs al infant la mort,
sens apiedarten per rè»
Y aquestos mots son escrits
de lletra y puny d'en Centellas,
y tinch las lletras, y ab ellas
si desprès de lo suchcehit
jo al rey aquet papé envio,
tu y en Centellas moriu,
perque'l rey, que plorò diu,
ab dolor del cual no'm fio,
que li dol que en la batalla
hagi sigut mort l'infant,
sent son cunyat, al instant
en que's vegi que la dalla
se'l va emportar de la mort
havento ordenat qui al rey
representà, segons lley,
al combat de Llucmajor,
tement veures envilit
als ulls de tota la Europa,
per haver dat a sa tropa
l'ordre que du aquest escrit,
no'n voldrà ser responsable
y ho voldrà patentisar
fent a en Centellas penjar
com a principal culpable,
y a tu com a instrument seu.
Oh! Si, creume Jofre, creume:
tenint jo aquest escrit veume
guardador del dogal teu.

JOFRE. A fè que'l tens, no t'ho nego;
mes també tinch lo teu jo
y qu'es per penjar tant bò
com lo méu que observís prego.
Tu pots dar l'escrit al rey;
mes ans que hi puga arribar
jo ja haurè fet entregar
aquesta reyna a la lley.

UCH. ¿Y tu ets capas de tal crim?...

JOFRE. Tu ets lo qui n'es capàs.
Jo he donat ara aquest pas
per mirar sins convenim.
Jo't vinch a trobà ab cor bò;
tu'm refusas ab feresa...
si desprès la reyna es presa

¿Quí la haurà morta? ¿tu o jo?

UCH. Oh! ¡Miserable, qu'abusas
d'aquest secret, envilit!

JOFRE. Com tu que tens un escrit
y també contra méu l'usas.

UCH. Mes ¿què vols, què, miserable
que, no més per mal entès
ja'm sento'l cervell encès
per un odi imponderable?
¿Què vols? dígau! Repetèixeu!...

JOFRE. Vull lo que du a tots la pau.
Lo que tú com un esclau
m'huràs de dar; reconéixeu;
creume, Uch... qui mana mana
y'l manat dèu sols obehir.

UCH. ¿Què manas? Tórnamho a dir.

JOFRE. Que a ta reyna sobirana
sàlvis quan arribi l'hora;
mes, pera deixartho fer,
jo avans espòs ja haig de ser
de la infelissa que plora
ta tornada y nostra pena

UCH. *(Com foll)*
Oh! Tu espòs de na María!...

JOFRE. Demà, avans que apunti'l dia.
Un cop ja siga cadena
lo qu'es avuy llas d'amor,
tu no la podràs trencar.
y allavors podràs marxar
dantme la clau d'aquelll or
y l'escrit que guardas tu
y emportarten sens perill
a la reyna y a son fill
a son salvament segú.

UCH. ¡Misericordia divina!

JOFRE. O bé això o faig la senyal
que serà per tots mortal.

UCH. Oh! Es l'infern que't desatina!
ves y fesla; mes vull dirte,
avàns que ta ira inhumana
lo batall de la campana
toqui sens esfarehirte,
que del campanà en lo mur
vaig obri ahi l'esboranch
qu'allà veus, y que de franch
té de trovà'l pas segur
per anà a la sepultura

qui de la porta'l brancal
passi, pera'l fi mortal
que ton intent m'assegura;
per que jo, llensant a plom
aquell pedram damunt d'ell,
matant venjaré'l flagell
de la Reyna y tots quants sòm.

JOFRE. ¿Això, faràs?

UCH. Si ho vols veure,
puja y alsa tu'l batall.

JOFRE ¿Per què darme aquest trevall,
si avans segur no'm puch creure?
Acabèm ¿consents o no,
en que'm casi ab na Maria?

UCH. ¡Primer la vida't daria!

JOFRE. Donchs, llavors, sens remissió,
no cedint tu, jo haig de fer
la senyal per avisar
que vull la Reyna entregar,
y com llavors tu has de ser
lo butxi de qui la porta
del companar passi, mira
com jo vull lograr que ma ira
deixi ta esperansa morta;
perque jo ara 'm trech lo ferro...

UCH. ¡Com veus que jo trech lo méu!

JOFRE. Y veurèm si 'l diable o Déu
me fan veure'l teu enterro *(Lluytan.)*

ESCENA XI

Los mateixos y MARIA, JORDI, MADRONA; ISCLE, *a dalt la escala al costat del esboranch.*

MARIA. Oh! ¡Per pietat! Pare! Mare!

JOFRE. Calla!

UCH Espera.

MARIA. Aussili!

(Apareixent per baix de la escala pujant ab Madrona.)

JORDI. Oh!
Abaix las espasas!

LOS DOS. No!

JORDI. Vos ho mana'l vostre pare.

«MADRONA» Srta Carme Roldàn

«JORDI» Sr. Ioaquim Vinyas

CENTRAL LITHOGRAPHIC
COMPANY
JOAN CEVABERT
CHICAGO, ILL.

MARÍA. Heu vingut a temps!
JORDI. Venia
ja tement lo que passava
y us matavau quan portava
lo que acaba eixa agonia.
JOFRE. ¿Lo que l'acaba, heu dit?
JORDI. Si.
UCH. ¿Y perquè, pare?
MAD. Perque
tota aquesta mala fè
ab que tu has vingut aqui,
l'acaba d'una plomada
aquesta ordre qu'hem rebut.
UCH. ¿Un'ordre?
JOFRE. ¿Y còm ha vingut?
JORDI. De part del rey l'ha portada
un propi perdent l'alè.
UCH. ¿Y què diu l'ordre?
(Donantli 'l plech.)
MAD. Llegeix.
MARÍA. (¡Oh, Déu! ¿Perque pressenteix
lo méu cor qu'ha aymat per rè?)
UCH. Oh! ¿Qu'he llegit trist de mi?
MARIA. ¿Què has llegit, Uch?
UCH. Oh! María!
Escolta:—«Lo rey que 's guia
»pe'l desitj de premià així
»los serveys que a la corona
»d'Aragó ha sabut prestar
»Jofre Alix l'almogavar,
»escriu desde Barcelona
»dant la vènia a dit guerrer,
»pera que casarse puga
»ab María Roure, y duga
»com a distintíu primer
»de sa fè de casament,
»lo sagell de sa corona.
»Sagellat a Barcelona,
»als sis jorns del mes present.»
MARIA. (¡Oh! Verge santa: aussilians!)
UCH. Ah! Quina vergonya'm dono
de sèus fill!
MAD. Uch!
JOFRE. Be:'l perdono.
MAD. Oh! Y després, tu mateix guians:
Si mentre estèu disputant

tu y en Jofre quin dels dos
ha de ser d'ella l'espòs,
du un plech en aquest instant
un propi de part del Rey
enviat pe'l Gobernador,
com refusà aquest favor
sens faltà' en Jofre a la lley?

UCH. No feu la ignocenta, mare;
massa'l pare, com vós, sab
que no es pas del Rey lo cap
qui ha dictat lo qu'heu dut ara;
massa sab ell ben de cert
que d'en Jofre la ventura,
més que la meva, procura
sense pararse en si'ns pert,
y qu'ell es qui per resoldre
lo conflicte entre'ls séus fills
sens esverarlo'ls perills
ni'ls mals que a mi'm pugan doldre,
del Senyor Gobernador
en Centellas ha lograt
que firmés aquest dictat
que'm roba a mi'l méu amor.

JORDI. Ments!...

MARIA. ¡Uch, pe 'l cel!

JOFRE. Mira, Uch,
que insultas a un pare.

MAD. ¡Y vell!
¿Mes que se li endona a n'ell
de pare y mare?

UCH. ¿Y com puch
fer que se m'endonga re
si jo he vist sempre com ara
qu'està contra méu mon pare,
tant com vós, de mala fè?
Oh! Ja per tanta vilesa
y tanta avaricia irat
contra tot rompo irritat.
Morin, si volèu, sa altesa
la Reyna y l'infant aqui;
morim si voleu jo y tots;
mes avans que dir jo'ls mots
que d'ella t'han de dà'l si,
jo, jo mateix dret al cim
pujantmen del campanar,
la senyal faré sonar
qu'ha de consumà aquest crim.

DECORACIÓ DEL ACTE SEGÓN ESCENA XI

Fotog. d *El Teatre Catala*

ALMACEN CENTRAL LIBRO-GRAMATICO
OBSTETRICIA
VIUDA DE
JUAN GELABERT
BRION, S. R. C.
BARCELONA

MARIA. (¡Oh, Verge pura piadosa!)
JOFRE. ¿Has pensat lo qu'has dit, Uch?
UCH. Dit està. Jo darte puch
fins ma sanch que m'es ja odiosa;
mes no l'amor de Maria!
¡La fè que en ella tinch jo!
¡Avans que donarte això
primer l' ànima't daría!
ISCLE. ¡Ben dit, Uch!
JORDI. ¿Mes y a tu qui
t'hi crida... fruit de tardó?
ISCLE. Es que deu massa dolor
al pobre Uch.
JOFRE. ¡Pe'ls qu'ell a mi
vol donarme!
MAD. ¡Ben dit, noy!
JOFRE. ¡Y acabèm d'una vegada!
La tercera campanada,
sedent de venjansa y oy,
durà aqui al Gobernador
en Centellas; de nou tria:
o la ma de na María.
o a dalt pujo.
UCH. ¡Ves, traidor!
¡Puja y lo teu crim consuma!
JOFRE. Donchs tu ho has volgut.

(Va a pujar, més Iscle que rapidament agafa una pedra y la enarbola, lo detura ab esglay de tots.)

ISCLE. Enrera!
TOTS. Iscle!...
ISCLE. D'aquesta pedrera,
que un munt de llambordas suma,
t'aniràn totas damunt
avans que pugas pujar
lo teu crim a consumar.
UCH. Oh! ¡Bé, Iscle! Aixís apunt
conservat y ab fè lluytèm.
JOFRE Oh! ¿Y creus aixis vencem ara?
mira.

(Dispara la sonería del relotje y se sent al damunt sonar la hora que convinga.)

UCH. ¿Qu'es això?
JOFRE. Repara.
si astut contra astut obrèm,
que abrigant jo ja'l temor

de que destorba's podia
la senya que fer debia
jo al senyor Gobernador,
ja ab ell mateix convingut
vaig deixar que, si frustradas
aquellas tres campanadas
jo no'l podia avisar,
lo sentir sonà aqui l'hora
fòra d' hora, per ton mal
també fóra la senyal
qu'ara aqui lo téu cor plora.

UCH. ¡Oh, miserable!

JOFRE. Tu així
has volgut mals y dolor:
Ja'ls tens. Lo Gobernador
dins d'un instant serà aqui.

UCH. No hi serà perque si ve
cridat pe'l bronso qu'aixorda,
l'Iscle ab aquesta llamborda
que apunt de estimbarla té,
enfora la llensarà
y abaix l'extendrà al venir.

ISCLE. Oh! ¡Si, Uch! Mira!

(Y sospèn la llamborda enfora del esbranch.)

UCH. Hem de morir,
donchs morim.

(Creuhantse de brassos. Cuadro de terror general.)

ESCENA XII

Los mateixos VIOLANT *y* INFANT

VIOL. No! ¡Prou lluytà!

TOTS. ¡Oh!

UCH. ¡La Reyna!

VIOL. Si; la Reyna
que a dins fins ara escoltant
s'ha estat la terrible lluyta
que vos té a tots tant irats.
Tant odi y tants dols no calen;
podèu lo ferro envaynar,
pots tu deixar la llamborda,
pobre Iscle. .

UCH. ¡No, Iscle, may!

(Iscle dubta.)

VIOL. Al instant.

(Imperiosament.)

Ho vull, T'ho ordena
la teva Reyna.

(Al fi Iscle la deixa en terra.)

ISCLE. Ja està.

VIOL. Guardèu las armas vosaltres.
¿Quan s'han vist desenvaynats
devant de la Reyna'ls ferros?

(Los dos los envaynan.)

UCH. Estèu obeida ja.

VIOL. Aixís ho vull. No més lluytas
Que'm tenen lo cor cansat.
Uniuvos, siguèu ditxosos,

(A Uch y María.)

aymèuvos, y mentrestant
deixèu que'n Centellas vinga
La Reyna, que ha perdut ja
lo séu ceptre y sa corona
ab son espòs estimat.
poch més perdrà dant la vida
que al cel ab ell la durà.

INFANT. ¡Oh! ¡Si: demla, mare mia!
A mi ja'm tarda l'instant
de veurem pujà al patíbul;
com a Reys hem de finar,
y no com taups encauhàntnos
dins d'aquesta catedral.

UCH. No;'ls reys als pobles se deuhen
y per ells heu de salvaus.

VIOL. ¿Mes que hi ha en que't mon que'ns salvi?

MARIA. Lo que fins ara he callat
tement irritar la fúria
del Uch que m'estima tant.

UCH. Tu!

VIOL. ¿Y què pots fer tu, María?

MARIA. (Lo que a tots te de salvar.)
Donar lo méu sí d'esposa
a n'en Jofre a qui he estimat
mentre era l'Uch a la guerra
y a qui avuy ja estimo tant,
que tant sols ab ell la ditxa

puch a la terra trobar.

UCH. ¡Oh, miserable!...

(Volentse llensar damunt d'ella; tots l'amparan y Jofre ab l'espasa.)

TOTS. Uch!

MARÍA. (Admetme
Senyó, en lo cel, aquest gran
sacrifici a que'm rendeixo
per pogué a tothom salvar!)

UCH. María! ¡Això qu'has dit ara
ho has dit fingit.. no es vritat?
Ho has dit per salvar la reyna
y salvarma a mi, y no cal;
la reyna y jo hem de salvarnos
sens sacrifici tant gran.

MARIA. ¡No, Uch! ¡Si no es sacrifici!
¿Per que't tinch més d'enganyar?
Jo vaig un temps estimarte,
com tu creus be, ab amor gran;
mes.. te'n vas anà a la guerra...
en... Jofre aqui...'s va quedar...

JOFRE. ¡Oh! ¡Mercès... Mercès, María!...

MARIA. Y ara ja... Uch... ¿a que negau?
En Jofre es la meva vida
y sols a n'ell puch aymar.

UCH. Oh! Infame! Mòr!

TOTS. Uch!

(Desenvaynan l'espasa y va a matarla, quan Iscle baixa precipitadament.)

ISCLE. Silenci!
Senyora...

(Prenent de la ma a la reyna y portantla rapidament a dins sa cambra.)

JORDI ¿Qu'hi ha?

ISCLE. Ab mi al instant.
Qu'està pujant en Centellas
ab sos soldats.

TOTS. Oh!

ESCENA ÚLTIMA

Los mateixos y CENTELLAS *ab acompanyament.*

CENT. ¡Al fi a dalt!
UCH. Oh! ¡Pobre reyna!
MARÍA. *(Apart a Jofre.)* (Oh! Jofre!
¡Salvals y anèm al altar!)
CENT. ¿A què fou la senyal, Jofre?
JOFRE. Fou, senyor, que exasperat
mon germà Uch, per vostra ordre,
se volia aqui oposar
a mon enllàs ab María
qual venia del rey m'heu dat;
mes ja al fi, a las rahóns nostres
accedint, s'ha anat calmant
y ara a nostras esposallas
fins promet assistí en pau.
CENT. ¿Es això cert, Uch?
UCH. Jo...
JORDI. *(Apart.)* (Aprobau
si no'ns vols a tots matar.)
MARIA. (Parla, Uch, o costa la vida
de la Reyna y de l'Infant.)
UCH. Es molt cert, senyor: de prompte
frisós me só exasperat...
mes ja qu'ella diu que l'ayma,
que s'unescan, y acatat
quedarà tal com pertoca
lo manat pe'l rey...
CENT. Donchs ja
termenat lo vostre assumpte,
ab mi al cim del campanar
tots veniusen; que vull dirvos
com un medi tinch pensat
per fer meva aquesta dama
que'ns dona a tots tant afany.
JOFRE. ¡Passèu. senyor!
JORDI. Com vōs plasca.

(Centellas seguit de sos soldats, Jofre y Jordi va pujant escala amunt del campanar. Uch y las donas quedan a primer terme)

MARIA. ¡Valor, Uch!

UCH. Oh! ¡Cor malvat!
M'has venunt ¡m'has trahit!
MAD. Calla!
MARIA. ¡Calla, Uch! Pensa en l' infant
y en la reyna qu'alli esperan
y mira que... puja ja
prop d'en Centellas en Jofre,
que si parla'ls pot matar.
UCH. ¡Oh! ¡No puch!.. ¡No puch! ¡Me moro!

(Romp en un plò convulsiu y tapantse lo rostre ab las mans.)

MARIA *(Cayent, agenollada, pregant al cel al las mans plegadas)*
(¡Déu méu, tingueunos pietat!)

(Centellas y 'ls demés acaban de pujari; las donas quedan guardant a Uch, tement un esclat del séu dol.
Jordi y Jofre, únichs qu'encar s'oviran, pujan sempre mirant recelosos lo grupo que deixan abaix. Quadro.)

FÍ DEL ACTE SEGÓN

ACTE TERCER

La part de dalt de tot del campanar de Palma o sia 'l lloch ahont hi ha las grans campanas. Pe'ls finestrals ahont aquestas estàn colocadas, se veu al lluny lo que 's puga del port y la mar, passejantse vigilant, la esquadra del rey en Pere. En un cantó se veu l'ull y un tros de barana de la escala que puja de baix. De totas las campanas penjan cordas pera tocarlas aixis com de'ls batalls d'algunas d'ellas. Pedrissos pera seure; y en un lloc que no fassi nosa, una taula de pedra: detalls propis del interior d'un campanar: rams de llaurer y palma groga clavats pe'ls finestrals; ferros que pujan desde baix y que son los que mouhen los martells que tocan quarts y horas en sas corresponentas campanas. Tot visible, practicable y disposat tant artisticament com sia posible. Al alsarse 'l teló, tocan las quatre de la tarde.

ESCENA PRIMERA

CENTELLAS, JOFRE, JORDI, ISCLE, *y Soldats.*

(Los primers mirant pe'ls finestrals: los soldats esperant aprop de la escala.)

CENT. Es tal com jo ja pensava.
Si un centinella s'hi aposta,
ningú en cap d'aquestas platxas
pot embarcarse.

JORDI. Poch costa
allavors de vigilarho
tant fidelment com pertoca.

CENT. Que dins de Mallorca siga

aqueixa dona ambiciosa
viuda del vensut en Jacme,
ha de ser precís per forsa.
Se la vegé entrar a Palma
després de nostra victoria;
ningú que'n sortis l'ha vista
y, pensèu si fora joya
de preu, poguerla dur presa
nostras naus a Barcelona.

JOFRE. Li han de dur, no hi posèu dubte.

CENT. Ja en aquet moment hi fora
si quasi bé tot l'eczèrcit
que jo tinch, qu'es brava tropa,
no fos a persiguir ara,
a las fugitivas forsas;
ab prou treball dins de Palma
tinch gent pera fer las rondas,
y com qu'es per la rahó aquesta
que no puch guardar las costas,
des d'aqui puch vigilarlas
no mes que ab quatre o cinch homes.

JORDI. Disposèu com té de ferse.

CENT. Tot queda a càrrech d'en Jofre;
jo aqui aquets sis homes deixo,
y constantment, a tot hora,
n'hi haurà aqui, fent centinella,
dos, mirant sempre a la costa.
Com que jo tinch ordre dada
de que cap nau posi proa
a la mar fins qu'aqui's trovi
aqueixa infelissa dòna,
resulta que nau que marxi
te de ser nau sospitosa
y aixís que vejèu vosaltres
que una vol deixar la costa...

JORDI. Ja entech: al vol las campanas,
tocà a Somatent y fora,
y de la ciutat sortintsen
allavors totas las forsas...

CENT. Lo toch de fi ha de tocarse.
Lo somatent esbalota
y als fugitius previndria
fentlos redoblar las forsas.

JOFRE. Se farà, senyó.

CENT. Al sentirse
las campanas que a morts tocan
com sabràn que ja es la senya,

«CENTELLAS» Sr. Ferràn Bozzo

ARCHIVO CENTRAL LITIOGRAMÁTICO
CONSTRUCCIÓN
VIUDA DE
JUAN GELABERT
DIRIGIDA, S. E. P.
BARCELONA

«ARQUERS» Srs Andreu Guixé y Joan Bonet

ARCHIVO CENTRAL DEL ECCLESIÁSTICO
COPISTERIA
VIUDA DE
JUAN GELABERT
ORTOGR. E. P. P.
BARCELONA

los capitans de las rondas,
la ciutat deixant depressa,
se'n niràn dret a las costas
y perque ells de segur sàpian
cap ahont han d'anar las tropas,
posèu un fanal encès,
de nit, o una banderola
si fèu de días la senya,
de mena que no's confonga.
al cantó del campanar
que sigui hont la nau va enfora

JORDI. Entès

JOFRE. No cal més paraula.

JORDI. Hem comprès la ideya vostra.

CENT. Tots los arquers que vos deixo
estàn a las vostras ordras.

(Jordi li cedeix pas y se'n van Centellas, ell y dos Arquers. Als que quedan los hi diu Jofre)

JOFRE. Seguiu vosaltres al pare
y us dirà'l que fé us pertoca.

(Se'n van los arquers y quedan sols Jofre y Iscle.)

ESCENA II

JOFRE, ISCLE

JOFRE. Iscle.

ISCLE. Jofre...

JOFRE. Hem de parlar.

ISCLE. També jo'l mateix pensava.

JOFRE. M'ha dit bé com m'enganyava
lo que acaba de passar.

(Apart.)

ISCLE. (Recordemnos d'en Centellas;
malicia, astucia y fingim.)

JOFRE. Per poch no hem comès un crim.

ISCLE Perque tu tot ho atropellas.

JOFRE. Lo perque jo me'l se prou;
mes quan l'extrém ha arribat,
contra mi tu t'has girat
y això m'ha vingut de nou.

ISCLE. Oh! Perque allavors pensava
que tu contra la María

anavas, y no volia
jo veure com, fentla esclava,
t'anavas a casà ab ella;
mes de desde'l punt y l'hora
qu'ella't vol y ja no plora
y fins beneeix sa estrella
perque s'ha de casà ab tú,
ja'm desdich de lo que deya;
perque jo, si ho feya, ho feya
perque no vull que ningú
may li donga mala vida.

JOFRE. Ah! ¿Ho feyas no mes per xò?

ISCLE. Ja ho sabs, home; 'l que vull jo
qu'ella no estiga afligida.

JOFRE. Mes sabent que jo li dono
la ventura...

ISCLE. Ah! Bé.. Aixís no.

JOFRE. Donchs posemnos a la rahó
y lo passat ja't perdono.

ISCLE. Tu'm diràs lo que haig de fer.

JOFRE. Posarte a las ordres mevas,
y sí creus, si no't sublevas
contra lo que al fi ha de ser,
perque jo a casa só l'amo,
te faré un regalo bò.

ISCLE. Ja't diré lo que vull jo ..

JOFRE. Tu diràs. Jo no't reclamo,
per guanyàrtel bé, rès més
que obehirme ab tot a mi.

ISCLE. Mira: tu ets qui ho ha de dí.

JOFRE. L'Uch, a la fi, ja veus qui es.

ISCLE. Si, si ja ho veig, teniu rahó.

JOFRE. Un boig que sempre somnía

ISCLE. Si; es un tabalot.

JOFRE. No'l guia
més que la boja ilusió
de fer reyna de Mallorca
a aquesta viuda, y creyeu
que si al ultim clar no hi veu
això'l portarà a la forca.

ISCLE. Pst! Calla!

JOFRE. No temis: son
lo pare y la mare.

ISCLE. Ah!

JOFRE. ¿Es dir que'ts méu?

ISCLE. Pots manà
mentres nò'm siga un afront.

ESCENA III

Los mateixos JORDI *y* MADRONA

JORDI. Noy!
JOFRE. Vós?
JORDI. Pujo aqui ab ta mare
per veure'l que'm de parlar.
MAD. ¿Si, fill: ara't pots casar?
Donchs tot seguit: càsat ara;
no fos càs que'l boig de l'Uch
se'ns desdís del que ha promès.
JOFRE. ¿Es abaix?
JORDI. Si.
JOFRE. ¿Y què fà?
MAD. Rès.
JOFRE. Es que l'hem posat poruch.
JORDI. ¡Ca, poruch! Es qu'es un boig
que te rampells, y ara està
plora alli que plorarà,
tot tremolós y tot roig.
MAD. ¡Cà, plorar! ¡Si ja no plora!
Si ara l' he deixat que riu...
JOFRE. Y a fè que no te motiu.
MAD. Varia cada mitj hora.
JORDI. Ja t'ho hem dit, no'n fassis cas;
es un boig, y aqui s'acaba...
ISCLE. (¡Pobret Uch!)
MAD. Mentre ell s'esbrava
determínat tu, ¿què fàs?
JOFRE. ¿No's desdiu pas la María
de casarse ab mi?
MAD. Al contrari.
Ara's posa'l relicari
y la toca que's guarnia
ahir per festa major.
JOFRE. Això vol dir que accedeix,
perque a la fi, ja coneix
que's verdade'l méu amor.
JORDI. ¡Y si, home! ¿No vaig dirtho?
las dònas ballan lo ball
que senten tocà.
MAD. 'L treball

fora, com vaig advertirtho,
qu'ara l'Uch se'n desdigués.

JOFRE. No: l'Uch no se'n desdirà.
Vol a la Reyna salvà,
y li es poch tot lo demés.

MAD. ¿Donchs aixís, què's determina?

JORDI. Just. ¿Què havem de fer?

JOFRE No puch,
fins qu'hagi parlat ab l'Uch,
dirvos rès.

MAD. Mourà bronquina.

JORDI. No, això no; ara com ara
crech que's resignarà a tot.

JOFRE. No li diguèu ara un mot
ni vós ni tampoch lo pare,
y quan ell pujarà aqui,
que ja sab que ha de pujar,
podré ab ell determinar
lo que més pot convenir.

MAD. Bé: donchs jo faré una cosa
mentres us determinèu.
Com que per mi tu ets l'hereu,
més que l'Uch, que'ns fa sols nosa,
vull una cambra arreglar
per quan tornèu ja casats,
que'n quedarèu emprendats;
veuràs: t'ha de enamorar.

JOFRE. Anem, vaja, anem, baboya.

MARÍA. ¿Que si hi vaig, dius? Y ara al acte.
Ah! Si, fill, si; pacte es pacte:
tu ets lo bô, ets la nostra joya.
Pe'ls teus pares, fins un crim
farías; doncas tos pares
ara veuràs a las claras
lo gran amor que't tenim.

(Se 'n va baixant, adalerada, per l' escala, fins que desapareix.)

ESCENA IV

Los mateixos, menos MADRONA

JOFRE. ¡Pobre mare!
JORDI. Tant te vol,
com té ja aburrit a l'Uch.
JOFRE. ¡Ni sé com pagarli puch!
JORDI. *(Dirigintse a Iscle qu'en aquet moment està mirant al mar pe'l finestral del campanar.)*
¿Donchs y tu què fàs, mussol?
¿Que no tens rès més que fer
que esperà aquí la becada?
ISCLE. Es que dava una mirada
ara al mar, que pot ben ser
que hi tinguèm borrasca forta.
JOFRE. Si; bufa ferm lo garbí.
JORDI. Bon temps pe'l Antòn Martí.
JOFRE. Sembla fins que'l cel ho porta.
Veurèu com serà bon día
avuy per salvà a l'infant
y a la reyna.
JORDI. Per xò tant
s'està endressant la María.
ISCLE. Oh! Y mirèu: veig que l'Uch puja
que ja dèu pujar per xò.
JOFRE. Deixèume que hi parli jo.
JORDI. Si, si; tindrèm vent y pluja.
JOFRE. Sortíu a la balconada
del campanar l'Iscle y vós,
y no us ne moguèu tots dos
fins que ja sigui acabada
la meva entrevista ab l'Uch.
JORDI. Vaja, donchs, tros d'ascle, anem.
ISCLE. Oh! Això si: ja maltractèm
JORDI. Vaja, al balcó, cap de ruch.
(Sent van los dos.)

ESCENA V

JOFRE *y* UCH

JOFRE. ¿Ets tu, Huch,?
UCH. Si, jo que vinch
a deixarho resolt tot
JOFRE. ¿Convensut?
UCH. Sens dir ni un mot
del infern que en mi continch,
y anant sols resoltament
a n'al tracte comensat.
JOFRE. Per mi'l sabs ja, proposat
desd'ahir ben clarament:
Avans de sortir de casa
tu m'hauràs dat lo tresor
que vas dir que'm davas d'or;
tu y jo portarèm espasa,
anirèm a la capella
a casarm jo ab la María;
després, dret al mar fent vía
tu y jo, tornará aquí ella,
y com tots dos anirèm
ab la reyna y ab l'infant,
vos'nirè jo acompanyant
fins que vos embarcarèm,
y quan ja l'embarch segú,
tu y ells dos a dins la nau,
vos creguèu de tot en pau
menys dels perills que'l mar dú,
tu'm donaràs, com es tracte,
lo plec que vares trovar,
y podrèu lliurès marxar
quedant cumplert nostre pacte.
UCH. Molt ben concertat. Dispòsat
per quan arribi l'instant.
JOFRE. T'estarè abaix esperant.
UCH. Estigas apunt y pòsat
d'acort ab aquells arquers
que'n Centellas ha deixat;
perque en privar lo pactat
no fossin ells los primers.
JOFRE. Los arquers han d'obehir

l'ordre qu'els hi donga jo.

UCH. Donchs, ja previngut això,
ves tot lo altre a prevenir.

JOFRE. Vaig, y creu que, si tu vols
ton amor cedintme així...
tindràs sempre un germà en mi.

UCH. ¡Germà, dius! Ni vull tant sols
que aixís m'anomenis may.
No! Jo ja no tinch desd'are
germà, ni pare, ni mare.
Jo, per més que dongui esglay,
vinch sols a èsse un pasatjer
que, per etzar, ara's trova
ab lladres, dins d'una cova,
y que he pactat, dant diner,
lo medi pera salvar,
als tristos que van ab mi.
Això y rès més se pot dí
de tot lo qu'hem vist passar.
En và tu has manat esquadras
ni jo almogavar vull ser:
Jo so'l robat passatjer,
y tú, 'l capità de lladres.

JOFRE. Uch!

(Vivament ofès.)

UCH. ¡Què vols!

JOFRE. Rès: tinch promesa
d'ahir feta a na María
de pendre com a follía
tos insults y ta ira encesa.
Tu fés lo que vulgas. Jo
t'oferesch ser ton germà.
Si a tu no't plau, Déu dirà
com ha d'heure terme això

ESCENA VI

Los mateixos, VIOLANT *y* L'INFANT

VIOL. Abrassantvos, qu'es com deuhen
finir sempre dos germans.
UCH. Ah!
(L'Infant va tot seguit a mirar pe'l finestral.)
JOFRE. ¡La Reyna!
UCH. ¡Vós, senyora!
VIOL. Si; jo, ta reyna, que's plany
de que sia ella la causa
de vostras lluytas mortals.
UCH. No sou vòs, senyora: es l'odi
que fà neixe tot malvat.
JOFRE. Porto jo al costat espasa,
tinch valor com tothom sab,
ell m'insulta devant vostre,
y mon ferro quiet s'està
perque veig qu'ell dú en sas venas
la meva mateixa sang;
mentres a ell per insultarme
gens això'l detura may.
Quin dels dos més malvat sia
aquet fet vos ho dirà.
UCH. Sols sé hipòcrita't mancava
pera ser ben criminal.
JOFRE. Uch!
VIOL. ¡Pe'l cel, Uch!
UCH. Vés, y espera
lo preu de ton crim, abaix.
JOFRE. Vàlgat qu'he promès contindrem
a qui jo sé y tu prou sabs.
UCH. Valguim qui lo cel destini;
empro vés y acaba.
JOFRE. *(Va a replicar, mes se conté y diu)*
Vaig.
(Se'n va per l'escala.)

ESCENA VII

Los mateixos menys JOFRE

VIOL. Oh! Pobre Uch! ¡Per causa meva
quantas penas y quants danys!
UCH. Parlèm ara sols, senyora,
de salvà a vós y a l'infant,
y apressèms perque'l temps vola
y hem de està a tot disposats.
VIOL. Aqui só ab aquet objecte
y per xò, mon fill l'infant
y jo, havèm vingut a l'hora
al cim d'aquet campanar.
Ve una forta nuvolada,
deu moure a l'ona'l llevant,
y mos ha dit la Maria
que d'aqui's veu tant bé 'l mar.
INFANT. Oh! Si que's veu; veniu, mare;
brunz rabiòs lo temporal
y l'ona udola com fera
que's volgués al mon dragar.

(La reyna va a vèureu y retrocedeix espantada.)

VIOL. Oh! ¡Quin horror, Verge Santa!
UCH. No la he vist mès fera may.
VIOL. Més qu'onas, montanyas d'aygua
son que s'alsan bramulant.
INFANT. Mirèu los vaixells com venen
buscant port adalerats.
UCH. Això treu del mar l'esquadra
de Don Pere del Punyal.
INFANT. Si: y la mar queda per nostra
perque'ns hi poguèm salvar.
VIOL. O perque'ns hi poguèm perdre.
¡Ay mon fill, l'hereu infant!
UCH. No desmayèu pas, senyora,
just quan lo valor us cal.
VIOL. Es qu'es més que no es ma vida
lo que vaig a esposà' al mar,
no son bens, no son riquesas,
ets tu, fill idolatrat.

(Plorant y besantlo ab transport. Uch també plora.)

UCH. (Deume el foc de la batalla
ans que veure passos tals.)
INFANT. Oh! No, no; mare y senyora,
aixuguèu bè'l vostre plant:
lo cel alsa aquestas onas
perque'ns poguèm fé a la mar,
y evitarlas, no es obehirlo
com fer deuhen reys cristians.
VIOL. Oh! ¡Fill de la meva vida!
UCH. Ah! Com sóu ben digne, infant
del rey vostre noble pare
que batentse va finar.
VIOL. Si: ets com ell, fill de ma vida:
a ton noble y digne afany
ja de nou la fè'm retorna
que'm nava robnat l'esglay.
Oh! Que vinga al punt, que vinga
aquell bon patró de nau
que ofereix duns a Sicilia
a salvarnos del tirà.
INFANT. *(Besantla ab transport.)*
Oh! Aixís, així us vull, mare.
UCH. Aixís sou, senyora, gran,
y vos veig digne del màrtir
que a Lluch-major va finar.

ESCENA VIII

Los mateixos, MARIA *y* ANTÒN

MARIA. Senyora reyna.
VIOL. María!
UCH. *(Ab sequedat.)*
¿Què vols?
MARIA. *(Defallint.)*
Oh!...
UCH. ¡Parla, si't plau!
MARIA. Vinch ab lo patró de nau
qu'ha de ser lo vostre guia.
(Apareix Antòn Martí.)
VIOL. ¿L'Antòn Marti?
ANT. *(Sempre ab rudesa.)*

Si, senyora;
L'Antòn Marti per servirvos.
¿Estèu apunt?

VIOL. Si.

UCH. ¿Dech dirvos
Antòn lo que ningú ignora?

ANT. ¿Qu'es valent?

UCH. Que aquesta dama
es nostra reyna.

ANT. ¿Y què hi ha?...

UCH. Que li heu de besà la mà
com lo respecte reclama.

ANT. ¿Vols dir, noy? ¿Y duhentlas plenas
de quitrà, com jo las duch,
y cremadas pel sol, puch
tocar las d'ella?

VIOL. M'apenas,
Antòn Marti, ab aquet dubte
que a ta senzillesa acut.
Besa, qu'ho tens merescut.

ANT. Perdonèume, donchs, si'm subta
lo fè una feyna tan fina
y això perturbarme pot...
fos estirà un calabrot...
com que ja ho faig per rutina
ho faig bé; mes això...

UCH. Besa
ja que te la està donant.

ANT. *(Bruscament, y després d'haberse aixugat las mans ab extrèm, besa la mà a la Reyna.)*
Beso donchs.

UCH. Y ara al infant.

ANT. *(Li besa la mà.)*
Vetlli Déu per vostra altesa.

VIOL. Apunt estèm, bon patró...
Mes parleunos francament:
¿aquet temporal trement,
de la mar, no vos fa pó?

ANT. ¡Pó a mi'l mar?

UCH. ¡Quin punt, senyora
li havèu esmentat!

ANT. ¡Mal llamp!
No li plau més lo séu camp
tot plè de flors que enamora
quan se'l mira a un jardiner,
qu'à mi'l mar! Donchs què voldría

sinò que'm colgués un dia
una ona en lloch d'un fosser?

INFANT ¿Y avuy vós teniu certesa
de dominarlo?

ANT. Ah! Això
no mes Déu nostre senyor
pot saberho ab sa sabiesa.
Jo lo que us puch dir no mes
es que un cop lliure la nau
sabré lluytar com un brau.
Lo qu'ha de venir després,
bò o dolent, barato o car,
ja's veurà: si això's sabia
de cert ¿quin mèrit tindria
llavors bàtrers ab la mar?
Serà lo que vulgui'l cel
com vos acabo de dir.
Sino que jo... veusho aqui...
so com l'angel Sant Miquel.
Quan més cargolat té a sota
lo dimoni, ell molt més brau,
y ja tinch abaix la nau,
que talment sembla que bota
cam un poltro que portés
gatosa encesa a la cua,
y a fè de Déu qu'ell no sua;
quan més maror, corra més.

VIOL. Anèu donchs Antòn Marti
y posèu apunt la nau.

ANT. A entrada de fosch, si us plau,
estarà apunt de partir.

UCH. Anèu donchs, anèu al mar
y esperèu.

ANT. Just; d'aqui una hora
tots alli.

UCH. Es molt a la vora
y jo us jur no ferhi tart.

ANT. Vaja donchs: no'ns despedim
perque també ¿que'n treurèm?
¡D'aqui una hora ja'ns veurèm!

VIOL. Anèu, y si en bé 'n sortím,
creguèu que'l premi serà
tant gran com es lo servey.

ANT. ¿Premi a mi? Pe'l fill del rey
y la Reyna que ab ell và,

«ANTÒN MARTÍ» Sr. Vicents Daroqui

ARCHIVO CENTRAL LÍRICO-DRAMÁTICO
VIUDA DE
JUAN GELABERT
BARCELONA

«CABALLER» Sr. Salvador Cervera

ARCHIVO CENTRAL LÍRICO-DRAMÁTICO
COMPAÑÍA
VIUDA DE
JUAN GELABERT
UNION 4, 2.º
BARCELONA

sé que haig de dar honra y vida
y ho vull donar per amor.
Me vaig batre a Lluch-major
com una fera esfarehida
sens demanarm'ho ningú:
contèu donchs què tinch de fé
quan avuy ma reyna vé
y'm diu:—Pots salvarnos tu...
Puch salvarvos? Donchs aviat.
Hi farèm lo que poguèm,
y'l que valgui, ho trovarèm
a la vall de Josafat. *(Se'n va.)*

ESCENA IX

Los mateixos, menys ANTÒN

VIOL. Oh! ¡Cor noble!
INFANT Sa franquesa
nos garanteix son amor.
UCH. Es un bon vassall, senyora,
que per tot l'or qu'hi ha al mon
no vendria a qui amor jura.
VIOL. L'envia, en aquet trastorn,
Déu poderós, perque sia
ell lo nostre salvador.
UCH. Apren tu, cor miserable,
de com s'ha d'estimà al mon.
No'ls gosaràs, no, malvada,
tos tresors y ton amor;
torbarà'l pesar ton somni,
no tindràs ni un punt repòs.
MARIA. Uch, per compasió, que'm matas.
UCH. Perque ho has lograt ab plors
y amarch fel del qui't volia
y ara't diu, malehint al mon
l'instant en que tu vas neixe...
MARIA. Oh! ¡No, Uch, per compassió!
UCH. Malehita tu y malehits sian,
ja que víus d'esgrunar cors,
l'hora, 'lpunt, lo lloch y 'l dia
en que'm vas inspirà amor.
(Se'n va llensantla contra el paviment.)

ESCENA X

VIOLANT, MARIA, INFANT

MARIA. (Oh! Amparam, Verge Santíssima.)
INFANT. Son dol se m'entra al cor.
VIOL. *(Alsantla y fentla seure.)*
María! Càlmat, aixécat,
y sèu aqui; encara al món
conhort potsé podrà haverhi.
MARIA. Oh! No! ¡May, senyora, no!
Ma sort es lo sacrifici
de dar ma vida per tots,
y morir per tots malehida.
Es mon destí, 'l cel ho vol.
(Torna a plorar.)
VIOL. Vés, mon fill, deixam ab ella,
y mentres ab l'Uch tu pots
preparar la nostra marxa,
perque ja n'es l'hora aprop,
jo esbrinaré aqui'l misteri
que crech entreveure en tot.
INFANT. Sia com tu vols, mes besam.
(L'infant la besa.)
VIOL. Ans tu a mi, ¡Fill del méu cor!
(Lo besa ella.)
INFANT. Pujarèm ab l'Uch, quan sia
hora de marxar junts tots. *(Se'n va.)*

ESCENA XI

VIOLANT *y* MARIA

VIOL. (Com plora. Ah! Fins imposada
me sento per sa dolor!)
MARIA. Ay! ¿Quan, quina enamorada
s'ha sentit més ultratjada
en lo pur del séu amor?...
Oh! No, no só prou heroina
per deixarlo en error tal;
ja qu'ell en com só no atina
sapia lo que no endevina
ans de sé al clot sepulcral.

VIOL María!
MARÍA. Oh! Ma sobirana!
Vos dech mon secret... Oh!... Si...
Vós me sentirèu humana.
VIOL. Si: no es ta súplica vana.
¿Què vols, María, de mi?
(Avansant fins a trovarse davant d'ella.)
MARIA. Dirvos sols a vós, senyora,
lo que'm té ab lo cor encès.
Jo no vull semblar traidora.
Sapiguèu, conhortadora,
de mon sacrifici 'l pès.
VIOL. ¿Mes, perquè aquet sacrifici
de la mort del teu amor?
¿Perque't veig ab un desfici
que ben clar me dona indici
de ton patir destructor?
MARÍA. Perque us vull salvar, senyora,
perque ma patria es avans
y li seria traidora
y fins crech que indigne fora
de viure entre'ls méus paisans.
Perque en Jofre qu'es un vil
vos ven si jo no cedeixo,
y no vull per cap istil
veure com, si resisteixo,
ma vida es la mort de mil,
y qui sab si la del vostre
fill hermós que rey dèu ser;
ni per fer la ditxa nostra,
vull jo veure com arrostra
lo méu Uch de tants l'acer.
VIOL. Pobre noya desditxada
que per mi pert son amor!
MARIA. Jo, morint enamorada,
sols una mercè prehuada
vos demano ab tot lo cor.
VIOL. Dígala al punt, filla meva,
¿Què vols que't puga negar?
MARÍA. Que quan ab la forsa seva
l'anyorament sense treva
m'haja conseguit matar,
vós perque n'Uch no segueixi
dubtant més de mon amor,
y'l sacrifici coneixi,
y ma memoria beneheixi
servantla pura en son cor,

diguèuli que jo estimantlo
vaig renuncià al amor séu;
diguèuli que jo, adorantlo,
vaig salvà'l trono, deixantlo
per'quet germà traidor séu;
qu'ha estat horrible ma pena;
qu'ha estat d'infern lo méu dol;
qu'he seguit una cadena
de dolors sens cap esmena,
ni esperansa de consol,
y que si ell encar m'adora,
un cop afora'l recel
de que jo li he estat traidora,
diguèuli, per Déu, senyora,
que vinga a trobarme al cel,
y que pensi quan ell moria
que rès li ha de fe'l morí,
esperantli dobla gloria:
la del cel, fi de sa historia
y la que trovarà en mi.

VIOL. Si, y perdonam si he aceptat
encegada per un brill
més fort que ma voluntat:
es l'ergull de rey demnat;
es lo trono del méu fill.

ESCENA XII

Los mateixos, JORDI, ISCLE, MADRONA y UCH

(Los dos primers venint de la porta de la balconada. Madrona y Uch pujant de baix.)

JORDI. Senyora, ja aparellada
espera en lo port la nau.

ISCLE. Y que ni un instant de pau
li dona brandant l'onada.

MAD. María, d'anar es hora
a vestirte.

MARÍA. Anemhi... si... *(Pausa.)*

UCH. Senyora: surtim d'aquí
que la nau es ja a la vora.

VIOL. Adéu siau, Jordi: mercès
per vostra hospitalitat.

UCH. No us l'han dada: la hèu pagat
y no hèu d'agrahirlos rès.

JORDI. Tente compte, Uch, com parlas
que a la fi ton pare só

UCH. No he respost cap falsa rahó;
mercès dona y no ha de darlas.
Hospitalitat li heu dat
y a salvarla ara ajudèu;
mes això, pare, ¿a quin preu
ella y jo us ho havèm pagat?
Ella ab part de sas riquesas
y jo ab trossos del méu cor.
Oh! Pare! Pare! quin plor
m'arrencan tantas vilesas...
Siguèu millor y adéu siau.
Passèu vós, reyna y senyora,
y esperèu.

VIOL. Uch, que'm devora
la impaciencia.

UCH. Anèu en pau.
Dech fer sols a germà y pare
un encàrrech y ab vós só. *(Violant se'n va.)*
Pare...

JORDI. Vés! No hi ha perdó
perqui, vell, m'insulta encara.

UCH. No us insulto: es que m'apena
veureus per tant mal camí,
y vull que sentiu de mi
bons consells de tota mena.

JORDI. No te'ls necesito: vés,
y que Déu te dongui sort;
per mi ja fa temps qu'ets mort.

UCH. Donchs, fins mort, vostre fill es
qui, perque vostra sanch porta,
per vostra honra vetllarà,
y per ferho may creurà
vèure'n la esperansa morta.
Y, advertiu que, prop o lluny,
alla hont jo siga sabré
si vos apartèu del bé;
perque'l mal sempre retruny,
y si n'Iscle es deditxat,
ó bé sufreix la María,
ó del bon camí us desvia
l'or que sempre us ha cegat,
jo tornaré aqui com ara
a salvaus, si puch, actiu;
perque'l quart manament diu:
honraràs a pare y mare.

ESCENA XIII

Los mateixos y JOFRE

JOFRE. Uch! *(Pujant d'abaix.)*
UCH. ¿Tu, Jofre?
JOFRE. Sols tu faltas
per anà'l pacte a cumplir.
UCH. Aném donchs.
(Va hont es Iscle y se despedeixen apretantse 'ls dos la mà ab efusió.)
Iscle! 'L suspir
y aquet plor que per tas galtas
rodola, ben clar me dihuen
com m'estimas.
ISCLE. Com tu a mi.
UCH. Jo ho sé. Adéu. *(Apart los dos.)*
ISCLE. Adéu (Y si
t'agreujan los que somrihuen
perque l'amor t'han robat,
vés en pau: lo que perts tu
no ho gosarà may ningú;
perque així ho tinch destinat.
UCH. Com? ¿Vols di, Iscle? ..
ISCLE. Calla! 'Ns veuhen;
dissimula y vés tranquil.)
UCH. *(Sobreposantse se desprèn dels brasos d'Iscle y va a despedirse de son pare.)*
Pare... vós...
JORDI. *(Refusantlo ab odi)* Per cap estil
los ingrats de mi no'n trehuen
mes que ma maledicció:
vés y endútela.
UCH. *(Ferit cruelment.)* Oh! Us perdono
y, com jo mon perdó us dono,
vos tinga'l cel compassió. *(Se'n va.)*

ESCENA XIV

Los mateixos menys UCH

JOFRE. ¿Veniu ab mi, pare?
JORDI. Anem.

JOFRE. Ja's quedarà aqui la mare,
y tu, Iscle, de desd'ara
fins que ja casats tornèm
deixant la reyna salvada,
pensa que aquells sis arquers
d'en Centellas, son guerrers
als quí ja tinch ordre dada
de que, mentres jo sia fora,
no han de rebre de ningú
cap ordre sinó de tu,
de desd'aquet punt y hora.

ISCLE. Vesten descansat. No oblido
rès de lo que tinch de fer
y com germà y campaner
veuràs tu com tot ho amido
y ho faig ab serenitat.

JOFRE. ¿Aném, donchs, pare?

JORDI. ¿Y tu't fias
d'aquet benehit?

JOFRE. Fa dos dias
no ho hauria pas probat;
mes avuy li he fet promesa
de que missa cantarà
pagant jo, y'l tinch méu ja.

JORDI. Mentres que ab una ximplesa
seva no'ns porti un gavell...

JOFRE. No hi ha por, poch te de fé ara,
y de tots modos la mare
ja serà aqui al costat d'ell. *(Se'n van.)*

ESCENA XV

ISCLE *y aviat* ARQUER

ISCLE. ¡No hi ha pó! ¡Oh! ara heu de vèureu.
S'ha acabat ja la ximplesa;
vos daré tanta sorpresa
que, veyent'ho, no heu de crèureu.

ARQ. Campaner!

ISCLE. ¿Sóu vós, bon home?

ARQ. Jo que vinch aqui enviat
pe'l vostre germà, enterat
de que no prenguèm per broma
rès de lo que'ns manèu vós;
ab això ja soch aqui:

podèu disposar de mi,
com si jo vostre esclau fós:
y pagès y enterra morts
y campaner qu'ordre espera,
veurèu de quina manera
adresso jo'ls arbres torts.

ISCLE. Ah! ¿També sóu campaner?

ARQ. Campané y fosser, y'm trovo,
y desd'ara vos ho innovo,
per si ho heu de menester,
que dos companys dels de baix
també son del vostre ofici;
sinò que'l jugar y el vici
del beure, qu'umpla el calaix
dels hostalers de la terra,
nos va portà a ser soldats,
que per se'ls vicis saciats,
campaner, rès com la guerra.

ISCLE. Rès, donchs mans a l'obra: al acte
pugi un company vostre aqui
y sortiu a esperà alli
a la balconada, ab pacte
de que lo que us mani jo
ha de ser obehit al punt.

ARQ. *(Anant a cridar cap à baix pe'l ull de la escala)*
¡Gem! ¡Oh, Gem!

VEU ¿Què vols?

ARQ. Amunt.
(S'ou un tro lluny)

ISCLE. ¡Valgam Déu val! *(Persignantse)*

ARQ. ¡Ma, quin trò!

ISCLE. Tindrem prompte la tempesta.

ARQ. ¡Això ray! Tocà a mal temps.
Jo per tots aquets extrems
tenía molta requesta.
¡Per desfé una pedregada!
¡Valgam Déu val!...

ARQ. 2. Bé! ¿Qu'hi ha?

ARQ. 1. Vina qu'hem d'anar allà.

ARQ. 2. ¿Fins a quan?

ARQ. 1. ¿Altra vegada?
Ja't tinch dit que quan se't mana
may preguntis lo perquè
¿Donchs qu' hi aném?

ISCLE. Anèu.

ARQ. 1. Donhs rè
més que dà un cop de campana

o un crit y'ns teniu aqui.

ISCLE Jo us ordenaré'l que degui.

ERQ 1. ¿Dus los daus?

ARQ. 2. Té. Y pel que begui
lo carbassó ple de vi.

ARQ. 1. ¡Mira quina balconada!

(Mostrantli. Se'n van desapareixent per la porta de la balconada. Trò més aprop. Iscle torna a senyarse.)

ISCLE. Sant March, santa Creu.

ESCENA XVI

ISCLE *y* MADRONA

(Puja per la escala portant un drap vermell y un fanal encès.)

MAD. ¡Santa Bàrbara gloriosa!
¡Quin trò! ¿L'has sentit, beneyt?

ISCLE. ¡Sempre insultantme! *(Trò.)*

MAD. ¡Hola, un altre!

ISCLE. (Sembla que esfarehit lo cel
vol sa part al cataclisme
que contra nosaltres vé.)

MAD. Qui sab si la cerimonia
estarà llesta, y... oy.
(Mirant per un finestral del campanar.)

ISCLE. *(Parant de tocar a temps)* Què?

MAD. Mira: ja la comitiva
surt de la capella, y ell
ara ab la María parla.
Ja son casats.

ISCLE. Oh! ¿Ho creyèu? *(Adolorit.)*

MAD. Ara ella parla ab en Jofre
despedintsen, Bé, ja ho veig;
ara ha de cumplirse'l pacte.
En Jordi durà al moment,
aqui a casa la Maria;
los altres quatre corrents,
perque ja'l barco'ls espera,
s'embarcaràn, y si'l temps
no'ls parteix contra una roca,
se'n niràn, y que may més
tornin a n'aquestas illas
a du trastorns com aquets

que tant a mi y a ton pare
nos fan trasbalsar.

ISCLE. *(Mirant al mar.)*
Callèu!

MAD. Y això ¿què vols dir?
(Los dos miran al mar.)

ISCLE. Qu'arriban
junts ara a la platxa'ls tres.

MAD. Mira; ja van a embarcarse.

ISCLE. ¿Com, ab aquet balandreig
espantós que a la nau donan
las onadas?...

MAD. *(Aprobant lo que veu.)*
Ah! ¡Ben fet!
¡molt ben fet!

ISCLE. Si; bona ideya!

MAD. Veus? Reparas? Lligat ferm
al pal de la vela, penja
un tros gros de fusta fet
igual que un plat de balansa
ab barana al entorn d'ell.
Com que la nau capbusseja,
se veu que deu ser l'intent
del patró, que quan s'abaixi
prou lo plat, fins al extrem
de que ja toqui a la sorra
de la platxa, aquell moment
aprofitant ans la reyna
y l'infant y l'Uch després,
vagin los tres embarcantse,
y quan ab lo balandreig
la nau baixi cap a popa,
com que'l plat a proa vé,
allavors tocarà a sobre
de cuberta, y amatent,
lo patró treurà'l que hi hagi
y ja'ls tens a bordo.

ISCLE. Ho veig
y, com que dins poca estona
seràn ja embarcats tots tres,
y no mes per arranjarse
quedarà lo crim horrent
d'aquesta pobreta noya
a la qu'heu fet sé infidel
al amor que a l'Uch portava
fentla fins malehir per ell,
hora es ja, senyora mare,

de que vós y jo parlèm
de com podría evitarse
que aquesta noya ignocent,
desesperada de veures
de qui li es butxí, muller,
pugi a n'al seu llit de nuvia
com puja a la forca'l reu.

MAD. Y ara, Iscle, es que bojejas?..
¡Jesús, María, Joseph!

ISCLE. No es pas que bojeji, mare,
al contrari; justament
es que poso avuy judici,
y que vull tot d'un cop fer
que mes crims no hi hagi a casa
poguent jo y ajudant Déu.

MAD. Bé... mes qu'es. ¡Què tens! ¿Què't passa?
¿Es que jo somnio? ..

ISCLE. ¡Ho crech!
Somni us deu semblar, deliri,
que aquell tingut per beneit
al qui no més que un crit vostre
ja'l posaba tremolench,
de cop ara us planti cara
com un mort que s'aixequés.
Y es que al fi entre'ls molts crims vostres
hi heu volgut posar de més
lo d'avuy, que fa'l martiri
dels sers més estimats méus,
y enfront d'aquet crim qu espanta
rompo ja'l silenci méu
y l'apocament terrible
que'm feya semblà un beneyt.
Y ja que vós no deu medi
o trovà un punt no volèu
per evità aquet crim proxim,
jo,'l memo; jo, l'ignocent,
tota la vostra malicia,
tots los vostres vils intents
estimbaré, ni que sàpia
lo ferro treuren sangrent;
no més perque tanta astucia
y maldat y crims horrents
poguèu anà a concertarlos
entre mitj dels flams eterns.

MAD. ¡Senyor Déu del cel! Aussili!

ISCLE. Al instant, mare, baixèu.
Deixeus tancà en vostra cambra

y per rès no us mancaré.

MAD. ¡Tancarme tu! May!

ISCLE. ¡Creguèume,
o de mi no responch més!
Baixèu?

MAD. No!

ISCLE. Donchs... A mi!
(Cridant als dos arquers que aparcixen.)

ESCENA XVII

Los mateixos y ARQUERS 1 *y* 2

MAD. ¡Y ara!

ISCLE. Aquesta dòna preneu
y sense per rès mancarli
tanquèula en sa cambra.

ARQ. 1. Anem!
(Los dos arquers la subjectan.)

MAD. ¡o! May! Oh! Aussili!

ISCLE. ¡Si crida,
poseuli un mos, sempre atents
a que mal no se li causi!

MAD. Oh! ¡Mal fill! Malvat!

ARQ. 1. Callèu!

MAD. Oh! Socors! Socors!...

(La tapan la boca ab la mà y per forsa se la emportan: al anar a desapareixer ab ella y l'altre arquer, Iscle li demana la espasa.)

ISCLE. ¡Lo ferro!

ARQ 1. Aqui'l teniu

SCLE. Y ara atents
també, com farèu ab ella,
que pugi no permetèu,
si acàs volgués, lo méu pare.

ARQ. 1. ¿Y si algun altre vingués?

ISCLE. Dels demés, vinga qui vulga,
y al donar jo un toch, pujèu;
mes no pujeu si no'l dono.

ARQ. 1. Com vós manèu cumpliré.

(Acaban de desapareixer enduentsen a Madrona. La llampegada esclata sens interrupció, contrastant ab la nit negre.)

«MARIA» Sra, Emilia Baró»

ARCHIVO CENTRAL LITOGRAFICO
COPISTERIA
VIUDA DE
JUAN GELABERT
SUCCR. A. E. P.
BARCELONA

ESCENA XVIII

ISCLE *y aviat* MARIA

ISCLE. Oh! Lluhiu, llamps, per fortuna;
esclatèu tots: llum d'infern
serèu d'aquest dol etern
aclarintnos la nit bruna.

MARIA. *(Cridant de baix.)* Iscle! Oh! Iscle!

ISCLE. Ah! ¡Tu, María!

(Apareix María horroritzada y com fugint d'un aspectre.)

MARIA. Iscle!... ¡Germà méu!...

ISCLE. ¿Què tens
tan esglayada? ¿Ab qui vens?

MARIA. Oh! Ab lo teu pare venía;
mes al arribà al llindar
del portal nostre,'ls arquers
dihent que son sols missatgers
d'un ordra que'ls has fet dar,
m'han deixat entrar a mi
privant l'entrada al teu pare,
que, ab enutj, se n'hanat ara
a veure a en Centellas.

ISCLE. Si;
y en Centellas forsa nova
per aussili li darà;
mes en sent vingut, serà
tart per tot. Oh! 'T posa a proba
Maria ta desventura
y ara tu y jo hi lluytarèm.

MARIA. No hi ha esperansa, caurèm
a dins d'un mar d'amargura
Oh! Ab horror de mi mateixa
vinch esglayada, he donat
un sí fals, he perjurat;
dolorós com una queixa
aquet sí ha eixit de mon llabi,
y'l Sant Crist, que l'ha sentit,
tot mirantme fit a fit
me l'ha près com un agravi.

(Desd'aquest punt, propers y horrorosos trons que semblan a voltas conmoure'l campanar, acabant de fer imponent la situació, fins que s'exala la tempestat ab aygua y pedra, que se sent pegar contra'ls finestrals. Tot això com-

binat de manera que no apagui'ls versos. Lo vent al atravessar lo campanar fa bruits fantàstichs.)

Oh! Quin espantós instant
ha sigut aquell: jo feya
l'ansia de tothom; jo veya
que'm miravan pantejant,
y mentres que la divina
pietat del cel jo implorava,
tothom en mi els ulls clavava;
cada mirada una espina
m'era penetrantme al cor.
La de l'Uch: —Infame—,'m deya.
La de la Reyna, 'm retreya
d'ella y de son fill la mort.
La de ton pare'm culpava
per la meva ingratitut;
y quan ab noble virtut
a donar lo méu sí anava,
la de n'Uch deyam ¡perjura!
y tornava a defallir,
y no podia'l sí di ,
negantme en mars d'amargura.
Oh! ¡Quint torment! ¡Quint torment!
Los ciris que alli cremavan
flams del infern me semblavan
ahont jo'm moria greument,
y la imatge sacrossanta
de Jesús clavat en creu,
me deya aqui ab fonda veu
qu'encara sento y m'espanta,
que'l perjurar es un crim
que ab foch etern ell castiga
y que, qui'l comet, poch triga
en esfondrarse al abim
Oh! Llavors a fugí anava
horroritzada... mes! ¡ay!
mitj morta blanca d'esglay
la reyna, que endevinava
mon sofrir, fins al méu cor
pura, intensa, dolorosa,
una mirada amorosa
ha fet baixà humida en plor,
y més no he lluytat: mon si
he donat com dant la vida
y he fugit tot desseguida
com una boja d'allí. .

«ISCLE» Sr Avelí Galceràn

ARCHIVO CENTRAL UNIVERSITARIO
CONTABILIDAD
FUNDACIÓN
JUAN BELABEN

Després ¡ay!... no se després
lo que ha passat. L'Uch, l'infant
y la Reyna... al méu devant
no eran ja... no'ls he vist més.
Com arrastrantme, ton pare
se m'ha emportat vers aqui...
y aqui só y deurà vení
lo qui ja es mon espòs ara.
Ell que sols donantme el bés
que m'ha dat ara fa poch,
ja com un botó de foch
me'l sentirè sempre més.
(Csm volguensel arrancar de la galta.)
Oh! ¡No! ¡May! ¡Es impossible!
No! ¡Tant no! ¡No puch, Déu méu!

JOFRE. ¡Maria! *(Crit desde abaix.)*

MARÍA. Oh!

(Esglay terrible, després del qual queda petrificada aprop del finestral del mitj del fons del campanar.)

ISCLE. No temis! Déu
per aquet tànzit terrible
t'ha guardat aqui'l méu bràs.

(Pren la espasa de damunt d'un banch de pedra hont l'havia deixada.)

ESCENA XIX

Los mateixos y JOFRE

(Que ve amorós y anhelant y's trova ab que Iscle s'oposa a son pas.)

JOFRE. Maria!

ISCLE. Treu ton acer,
que si no'm matas primer
teva avuy no la veuràs.

JOFRE. Iscle!

(Para la tempesta y sembla volguer aclarirse'l cel, traspa-rentantse la llùm darrera la nuvolada.)

ISCLE. ¡Aprestat, miserable,
aprestat que ara es segú;
o moro jo o bé morts tú!

JOFRE. Siga lo que vulga'l diable,
(Comensan a batres.)

MARIA. ¡Iscle! ¡Jofre!.. oh, quin horror!

JOFRE.

(Veyent que Iscle's bat malament y atrevesantli'l cor.)

¡Vetaqui, neci insensat
lo que tant has desitjat!

ISCLE. *(Cayent y llensant la espasa.)*

Ay!

MARIA.

(Horror mitj tirantse endarrera y posantse a un pas dels padrís del finestral.)

Cain!

ESCENA ÚLTIMA

Los mateixos, UCH *y* ARQUERS

UCH. *(Trayentse la espasa.)*

¿Què has fet, traidor?

MARIA. Ah! *(Ab alegria inmensa.)*

JOFRE. ¡Tu, Uch!

UCH. ¡Jo que, salvada
tenint ja a la reyna, vinch,
per ordra d'ella que tinch,
a lliurà a la desditxada!
Tot la reyna m'ho ha contat.

JOFRE. ¡A mort, donchs!

UCH. A mort! Traidor!

MARIA. Oh! ¡No més sanch! ¡Quin horror!
Ah! Si,'l cel m'hi ha condemnat!

(Y subitament d'un salt puja a la repisa del gran finestral del centre amenasant llensarse al espay.)

LOS DOS. Maria!

(Espantats, deixant lo combat y ab braços estesos vers a ella)

MARIA. Mes per rival
l'un germà al altre no's tinga.
Qui'm vulga seva, que vinga.
¡Aquet es mon llit nuvial!

LOS DOS. Oh!

(Y, més llest què'l pensament. Uch salta al finestral, abrassantse freneticament ab ella.)

UCH. ¡Jo, Maria!

JOFRE. Oh! Socors!
¡A mi, arquers!

UCH. ¡En va es tot ja!

DECORACIÓ DEL ACTE TERCER ESCENA FINAL (Fotog. de *El Teatre Català.*)

ARCHIVO CENTRAL FOTOGRAFICO
COPISTERIA
VIUDA DE
JUAN GELABERT
UNION, 4, 2.º
BARCELONA

¡Sempre'l cel amparará
al que mor ab sos amors
per no fer sanch fratricida!

MARIA. Oh! Si, es cert: lo cel etern
per nosaltres.

UCH. Tú, al infern!
Adéu!

JOFRE, May!

(Crit inmens d'horror de Jofre que'l llensa pegant bransida cap a ells per detenir a Maria;mes al arribar li desapareix a l'espay. Dona un bot de tigre abocantse a fora y figurant que'ls há vist estrellarse, queda d'esquena al finestral tapantse'l cap ab las mans y prorrumpint en un:)

JOFRE. ¡Disort malehida!

(Refentse dosprés de llarga pausa,)

Oh! Esplayis donchs l'odi méu.
Venjansa contra qui siga.
La senya, cor méu, no's diga
que no he venjat lo dany teu.
¡¡¡Arquers, fugen d'aquets ports
la reyna y son fill l'infant.
Cuitèu que se salvaràn.
Toquèu tots, toquèu a morts!!!

(Els arquers se posan a tocar a morts ab funebre y espantosa solemnitat. Jofre ab lo cap segueix ab fruició cada campanada.)

Ah, aixís... ell la eterna calma
pot dà als difuns. ¡Y al méu cor;
que'l méu amor també ha mort
en lo campanar de Palma!

(Això ho diu aprofitant lo primer dels ressons de la campana grossa, que fa de pausas. Queda plorant, de brassos damunt la repisa del finestral per- hont s'han estimbat. La lluna acabant de rompre la nuvolada llumena'l campanar, en Jofre y'l cadavre de l'Isclé. Cau pausadament lo telò)

FÍ DEL DRAMA

NOTA IMPORTANT

Aquest toch a morts com han anunciat versos precedents no es lo vulgar si no'l què'n dihuen toch de fi y es lo que's toca per reys, papas y bisbes. Cualsevol campaner de parroquia important assassorarà als directors que vulgan posar l'obra ab conciencia. —Val.

TIPOGRAFIA
VIUDA DE
JUAN GELABERT

Preu: 2 pessetas